

5. møde.

Torsdag den 17. oktober kl. 10.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsettelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 5, foregående forhandling i tidenden sp. 51 og sp. 97).

Forhandlingen genoptoges.

Stats- og udenrigsministeren (*H. C. Hansen*): Jeg kan med god samvittighed takke ordførerne, der har deltaget i denne politiske debat om regeringens åbningstale. At talen ville blive betegnet som tynd, og at den ville blive udsat for forskellige kritiske bemærkninger, siger sig selv. Det ville være en mærkelig opposition, der ikke prøvede at finde forskellige punkter egnet for kritik eller for angreb. Men alligevel kan jeg kun give udtryk for tilfredshed med den debat, der er ført. Sommermånedernes politiske uvejr er slået om. Klimaet er blevet bedre. Der er i oppositionens hele oplæg en behagelig tilbagevendende til spore til roligere argumentation og, skal vi sige, normal politisk omgangstone. De ærede ordførere for oppositionen vil sikkert forstå mig, når jeg mener, at dette også har sin forbindelse med åbningstalens form og indhold.

Det er naturligvis fristende for oppositionens ordførere at prøve på at spille på regeringens trepartibasis. Jeg ville have undret mig, hvis de ærede ordførere fra venstre og det konservative folkeparti ikke havde forsøgt at udnytte modsætninger mellem regeringspartierne og prøvet på at spille dem ud mod hinanden. Det er jo ingen hemmelighed, hverken for denne sal eller for offentligheden i øvrigt, at der eksisterer forskelle i de 3 partiers syn på en del af de politiske anliggender. Megen god vilje og saglig indstilling må derfor lægges for dagen, for at de 3 partier kan finde frem til de fælles løsninger, som kan forelægges

for det høje ting. Jeg må imidlertid tilføje, at de 3 regeringspartier er utilbøjelige til at ville bortøde det høje tings tid med debat om sådanne drillerier eller spidsfindigheder, som måtte blive præsenteret os fra oppositionens side. Det kan godt være, at debatten ville blive mere lebendig, hvis regeringspartierne tog det modsatte standpunkt, men hensynet til det saglige arbejde her i det høje ting taler nu stærkt for, at vi koncentrerer os om det, der samler, fremfor om det, der har kunnet eller måske kan skille parterne.

Dette synspunkt falder til min store tilfredshed i væsentlig grad sammen med det ærede medlem hr. Aksel Møllers indledningsbemærkninger. Ganske vist gik hos det ærede medlem, som han selv sagde det, naturen over optugtelsen, og det ærede medlem fik nogle vittige bemærkninger ud af den højtærede socialministers vending om de 3 partier, der havde slået pjalterne sammen. Nu er det jo en god gammel vending, den højtærede socialminister har anvendt. Når jeg tænker på dansk arbejderbevægelse, så er det for resten ikke så helt lidt, man dér fik ud af at slå pjalterne sammen! Jeg nærer forhåbninger om, at der er et tilsvarende perspektiv i det nuværende regeringssamarbejde.

Jeg har ikke noget imod at gentage her fra folketingets talerstol, at dette samarbejde hidtil er forløbet godt og redeligt, og at alle tre parter har bestræbt sig for at yde loyal medvirken til det fælles arbejde. De højstemte forventninger i de første måneder efter regeringens dannelse om dens hastige sammenbrud er jo for længst dæmpet ned, men derfor har jeg alligevel følt trang til at gøre denne bemærkning på baggrund af de taler, der i sommer og nu er holdt fra oppositionens side.

Der er måske også anledning hertil på baggrund af den påfaldende ivrige omtale af det gode forhold mellem venstre og det konservative folkeparti. Jeg skal ikke indlade mig på at grave i køkkenmøddingen efter eksempler, som måske kunne vise, hvad det ærede medlem hr. Aksel Møller kaldte rifter i et sådant samarbejde. Jeg tror nemlig, at de to partier er bundet ret stærkt til hinanden, jeg havde nær sagt på godt og ondt, og det bør man givetvis tage til efterretning. På samme måde tror

[Stats- og udenrigsministeren.]

jeg, at man skal tage til efterretning, at de 3 regeringspartier vil gøre deres bedste for, at deres samarbejde i regeringen kan bære frem til gode og forsvarlige løsninger af foreliggende politiske opgaver, også, håber jeg meget, i et samarbejde på adskillige afgørende områder med oppositionspartierne, og herom er der, synes jeg, efter de indledende taler, der blev holdt i går, godt håb.

Til de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen, hr. Aksel Møller og hr. A. C. Normann, som har beskæftiget sig med situationen for det dansksindede mindretal i Sydslesvig, således som den foreligger, efter at forhåbningerne om, at mindretallet på ny kunne indvælge en repræsentant i forbundsdagen i Bonn, er slået fejl, vil jeg gerne sige, at det er forståeligt, at udfaldet af valget i Sydslesvig giver anledning til overvejelser, også overvejelser som dem, der kom til udtryk i går. Vi vil fra regeringens side stadig følge udviklingen i Sydslesvig også på dette felt.

Det er klart, at det danske mindretal har naturlige interesser at varetage i Bonn, men det er vanskeligt på indeværende tidspunkt at danne sig et klart billede af, under hvilken form mindretallet vil kunne blive i stand til at pleje disse interesser. Jeg finder det derfor ikke rigtigt at gå nærmere ind herpå ved denne lejlighed.

Spørgsmålet om muligheden for at ændre retningslinjerne for at give unge sydslesvigere tilladelse til at tage midlertidigt ophold og arbejde i Danmark er for kort tid siden taget op til fornyet og velvillig overvejelse.

Spørgsmålet om de islandske håndskrifter blev omtalt af det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Min personlige mening i denne sag er kommet til udtryk i den kommentar, en meget kort kommentar, jeg gav efter den islandske henvendelse, men ellers er det jo ingen hemmelighed, at der på dette punkt er differerende opfattelser, forskellige meninger i de forskellige partier.

Den seneste fase i denne sag er jo den, at Island har foreslået en fælles dansk-islandsk kommission til behandling af sagen. Der har allerede på dansk side fundet visse drøftelser sted af denne islandske idé, men endnu er sagen ikke modnet til en besva-

relse af Islands henvendelse. Jeg håber på, at der i den nærmeste tid må kunne finde yderligere drøftelser af spørgsmålet sted, så et svar kan afgives til Island.

Jeg takker også det ærede medlem, hr. Hans Schmidt for hans udtalelser. Jeg påhørte med interesse det ærede medlems udtalelse om, at han og hans parti for fremtiden ønsker at deltage i folketingets arbejde på lige fod ved løsningen af det danske samfunds almindelige opgaver, særlig i grønselandet.

I anledning af det ærede medlems bemærkninger vedrørende den pensionsmæssige stilling for de medlemmer af det tyske mindretal, der i sin tid er afskediget uden pension på grund af deres forhold under sidste krig eller som pensionister har mistet deres pension, kan jeg sige, at de pågældende stort set må behandles efter samme retningslinjer, som endeligt vil blive fastlagt, for så vidt angår andre tjenestemænd, der på tilsvarende vis er afskediget fra deres stillinger.

De ærede medlemmer hr. Helge Madsen og hr. A. Lyrne kom ind på, at der for nylig er udstedt en bekendtgørelse om en udvidet eneret for den kgl. grønlandske handel.

Det er rigtigt, at der med det formål fortsat at holde priserne på nødvendighedsvarer nede er udstedt en sådan bekendtgørelse.

Disse bestemmelser er drøftet med og godkendt af Grønlands landsråd og den kgl. grønlandske handels styrelsesråd.

Gennemførelsen af bekendtgørelsen vil ske således, at der tages vidtgående hensyn til de private handlendes interesser, idet de får samme indtjeningsmuligheder som detailhandlere hernede.

Må jeg til det ærede medlem hr. Erik Eriksen først sige, at det ærede medlem antydede, at de dårlige vilkår for erhvervslivet kunne aflæses direkte i tal for udvandrere. Lidt forsigtighed er nok tilrådelig ved omtalen heraf. Jeg har undersøgt tallene for udvandrere fra Danmark til oversøiske lande, og det viser sig, at der i perioden 1954—september 1957 udvandrede godt 25 000, medens tallet i perioden 1950—1953, hvor det ærede medlem altså var regeringschef, var godt 23 000. Vi har vist ingen glæde af at drille hinanden med disse tal.

[Stats- og udenrigsministeren.]

I en omtale af regeringens planer om støtte af erhvervsudviklingen i de dele af landet, hvor arbejdsløsheden er særlig stor, giver det ærede medlem udtryk for det betænkelige i, at man ud af skattemidler, der bl. a. tages ud af konkurrencedygtige virksomheder, som det hedder, finansierer foretagender, som ikke er konkurrencedygtige og måske heller aldrig bliver det, som det ærede medlem udtrykte det.

Det ærede medlems udtalelse må bero på en misforståelse af regeringens planer. Regeringen tænker ikke på at bruge skattemidler til understøttelse af virksomheder, som ikke er konkurrencedygtige. Derimod overvejes det at fjerne de hindringer, som f. eks. kan bestå i høje ejendomsskatter, d. v. s. bygningsskatter, eller vanskeligheder ved at opnå kredit i de pågældende områder. Det kan ikke være det ærede medlem ubekendt, at der findes sådanne lokale forskelligheder, og jeg går ud fra, at også det ærede medlem vil finde det rigtigt at modvirke disse hindringer for en mere afbalanceret erhvervsudvikling her i landet.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen talte som flere gange tidligere om en omkostningskrise for landbruget i forbindelse med eksporterhvervenes vilkår. Jeg underkender ikke de betydelige vanskeligheder, som landbruget har at kæmpe med; men det er vel et spørgsmål, om vanskelighederne skyldes svigtende afsætningsmuligheder eller for høje omkostninger.

Hvis forholdet var det, at vi i øjeblikket kunne øge afsætningen af landbrugets varer, uden at dette ville føre til et fald i priserne, men at omkostningerne stillede sig i vejen for en sådan forøgelse af produktionen, så forelå der et problem, som vi først og fremmest måtte søge at klare ved at sænke omkostningerne i det omfang, vi selv er herre over dem; men uanset at vi alle må tillægge hele dette omkostningsproblem en væsentlig betydning, er dette vel ikke netop vor situation i dag. Erfaringen tyder på, at hvis landbruget i øjeblikket øger salget til de traditionelle markeder, så falder priserne så meget, at bruttoindtjeningen stort set bliver uændret.

Dette problem i sig selv, med de afsætningsvanskeligheder, der foreligger, kan ikke

klares ved at sænke landbrugets omkostninger. Det er snarere et salgsproblem, der må søges løst gennem en udbygning af salgsarbejdet og ved, at landbruget søger nye markeder, eventuelt ved at gå over til produktion af nye varer.

Som det er nævnt i åbningstalen, vil regeringen, hvor det er muligt, søge at støtte en sådan udvidelse og omlægning af salget.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann fremsatte en række betragtninger vedrørende industriens forhold. Også jeg og regeringen finder det meget vigtigt, at der såvel ved vor stillingtagen til markedsplaner som ved vor økonomiske politik i det hele taget tages et vidtstrakt hensyn til industrien og særlig til den fremtidige industrielle udvikling. At industrien vil få en afgørende betydning for vor kommende produktions- og beskæftigelsesudvikling, må stå klart for alle. Det har da også glædet mig at se, at man nu begynder at udtale tilfredshed med de nye afskrivningsregler og loven om investeringsfonds, som blev gennemført i juni måned. Oppositionen ønskede ganske vist ikke at stemme for disse love, men mon ikke alle i dag er klar over, at der ved disse love gennemførtes nye bestemmelser inden for vor skattelovgivning, som vil få stor betydning, ikke alene for industriens, men for erhvervslivets investeringer i det hele taget.

Såvel det ærede medlem hr. Erik Eriksen som det ærede medlem hr. A. C. Normann omtalte de amtskommunale skatter, og jeg finder derfor anledning til at fremhæve åbningstalens oplysning om, at regeringen vil foreslå ændringer heri, således at tilskuddet til nedsættelsen af den amtskommunale grundskyld i forhold til landbrugets forrentningsprocent vil blive ført à jour.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann gjorde nogle bemærkninger om statsrevi-sorernes betænkning, særlig vedrørende en sag, som drejer sig om vejarbejder i Københavns amt, og om den kontrol, der i øjeblikket føres med vejfondstilskuddene til kommunerne.

Vejdirektoratet har underhånden ført forskellige forhandlinger med hovedrevisora-tet om disse meget vanskelige spørgsmål. Det er en hovedregel, at arbejder, hvortil der ydes tilskud af vejfondene, skal bortgives i licitation, hvis de ikke udføres ved

[Stats- og udenrigsministeren.] kommunens egen foranstaltning. Regeringen vil gøre sit yderste for at finde frem til den bedst mulige kontrol, men det bør ikke overses, at tilskuddene ydes ikke til private virksomheder, men til de kommunale råd, som har deres ansvar også for dispositionernes forsvarlighed.

Det ærede medlem hr. Helge Madsen stillede et spørgsmål vedrørende embedsmandsudvalget om statens udlånsvirksomhed.

Udvalget blev nedsat den 13. juni 1957 og er for længst gået i gang med sit arbejde. Det er hensigten at udarbejde en oversigt over statens udlånsvirksomhed som grundlag for en undersøgelse af den udgift, der fremkommer som følge af udlån på gunstigere betingelser end de gældende markedsvilkår, og naturligvis som grundlag for en vurdering af, hvorvidt politiske skridt på det ene eller det andet område derefter skal tages.

Det ærede medlem fremsatte også ønske om, at der fra andre statsinstitutioner end radiofonien udarbejdes månedlige regnskabsoversigter. Sådanne oversigter udarbejdes for mange institutioner, f. eks. statsbanerne og postvæsenet; jeg kan også henlede det ærede medlems opmærksomhed på de finansielle opstillinger, som månedligt tilstilles finansudvalget.

Fra flere sider er spørgsmålet om arbejdsmarkedets problemer blevet berørt, og man har bl. a. spurgt om, hvor langt arbejdsretskommissionen er nået. Jeg har allerede i åbningstalen anført, at der kan ventes lovforslag om de nye forhandlingsregler, som arbejdsmarkedets to store parter opnåede enighed om i vinter.

Kommissionens øvrige resultater vil jeg ikke kunne udtale mig tilfredsstillende om på dette tidspunkt. Det er oplyst for mig, at der blandt kommissionens medlemmer, herunder også de medlemmer, der er udpeget af de politiske partier, har været enighed om at imødekomme et ønske fra hovedorganisationernes side om at gøre et forsøg på med forligsmanden som forhandlingsleder selv at finde frem til løsning af et par af de vigtigste og mest fremtrædende spørgsmål. Dette anliggende er genstand for omtale senest i morgenpressen i

dag, og forhandlingerne herom pågår stadig.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen undrede sig over åbningstalens bemærkning om lønudviklingen i 1957.

Der er, så vidt jeg kan se, ingen grund til en sådan undren. I 1956 steg de tarifmæssige lønninger med ca. 7 pct., medens der i 1957 dels ikke har været overenskomstforhandlinger, dels indtil dato er givet færre portioner dyrtidstillæg, således at lønstigningen for hele året kan anslås at udgøre 2-3 pct. Dette forudsætter naturligvis, at der ikke sker større prisstigninger i resten af året, men i øjeblikket tyder alt på prisstabilitet eller eventuelt prisnedgang.

Det ærede medlem var, synes jeg, ikke heldig med anvendelse af tal vedrørende arbejdsløsheden. Det ærede medlem mente, at arbejdsløsheden nu — og jeg må forstå dette som begyndelsen af oktober — var en halv gang større end for fire år siden.

Dette er ikke rigtigt. Hvis det ærede medlem ønsker at gå så langt tilbage som fire år, er arbejdsløsheden ikke meget større i dag end dengang, hvorimod arbejdsløsheden i dag er en del større end for tre år siden, da det lykkedes den socialdemokratiske regering at nå frem til en højere beskæftigelse.

Flere af de ærede ordførere har beskæftiget sig med den kommende overenskomst-situation, med lønningernes højde og med spørgsmålet om, hvorvidt regeringen på den ene eller på den anden måde kunne tage initiativ over for parterne eller over for erhvervslivet i det hele taget.

Regeringens åbningstale lægger ikke skjul på de problemer og de vanskeligheder, vi har at gøre med her i landet både nu og et godt stykke tid fremefter. Det forekommer mig usandsynligt, at ansvarlige organisationsledere ikke skulle være klart vidende om disse kendsgerninger og forhold. Selve den tankegang, at det danske samfund og vort erhvervsliv er livsinteresseret i størst mulig økonomisk stabilitet i de kommende år, er kommet til udtryk i åbningstalen. Jeg ser ingen grund til at underkende de ansvarlige organisationslederes vilje til at tage dette forhold og hensynet til beskæftigelsen i betragtning ved deres overvejelser og forhandlinger.

[Stats- og udenrigsministeren.]

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen kritiserede i sit indlæg regeringen for, at den efter hans skøn ikke havde dannet sig en selvstændig mening eller udfoldet noget initiativ i nedrustningsspørgsmålet.

I sommerens løb førtes der, som det vil vides, forhandlinger i det af De Forenede Nationer nedsatte underudvalg, i hvilket USA, Storbritannien, Frankrig, Canada og Sovjetunionen er repræsenteret. I dette underudvalg fremsatte vestmagterne i slutningen af august et samlet forslag om kontrolleret nedrustning af såvel de konventionelle styrker som med hensyn til kernevåben. Det er regeringens opfattelse, at dette samlede vestlige nedrustningsforslag på væsentlige punkter kom Sovjetunionen i møde, og at det i det hele var et velegnet og rimeligt grundlag for en videre drøftelse. Forslaget blev imidlertid ikke accepteret af Sovjetunionen, og nedrustningsproblemerne er nu optaget til debat i De Forenede Nations plenarforsamling.

Det må stå klart for alle med sund politisk dømmekraft, at forsøg på at løse de politiske vanskeligheder, som nedrustningsspørgsmålet indebærer, i første række er et anliggende mellem stormagterne, der besidder kernevåben og andre masseødelæggende våben. Andre lande kan, som Danmark også har gjort det, yde deres støtte til at finde frem til en rimelig og forsvarlig løsning og fremhæve det nødvendige heri, men vi må erkende, at det afgørende ord ligger hos stormagterne.

Det er regeringens håb, at der under de forhandlinger, der nu finder sted i De Forenede Nationer, vil vise sig mulighed for at nå frem til enighed om i hvert fald et sådant første skridt til en almindelig nedrustning, og regeringen vil fortsat med største agtpågivenhed og interesse følge De Forenede Nations bestræbelser i dette spørgsmål. Selv vil vi gennem vor delegation til FN virke for positive skridt.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen fremkom også med en bemærkning om, at

regeringen favoriserede samarbejdet i NATO fremfor samarbejdet i De Forenede Nationer. Denne betragtning er selvfølgelig fuldstændig urigtig. Regeringen har ydet og vil fremdeles yde sin fulde støtte til arbejdet i De Forenede Nationer, men dette forhindrer ikke, at vi samtidig hermed bevarer vort nære samarbejde med andre medlemmer af Atlantpagten.

Det ærede medlem var meget interesseret i de militære øvelser, de forsvarsmæssige øvelser, der har været afholdt i efteråret, og navnlig interesseret i udgifterne. Jeg kan sige, at udgifterne til disse øvelser knytter sig til de genindkaldelser, som har fundet sted, og omkostningerne hertil var jo på forhånd beregnet i forsvarsbudgettet. Jeg vil regne med, at de samlede udgifter til genindkaldelserne og derunder den mindre udgift til øvelserne vel tilsammen andrager mellem 8 og 10 mill. kr.

Regeringen hilser med glæde den, må jeg bruge udtrykket afspænding, der er indtrådt i den offentlige debat om de europæiske markedsplaner. Jeg tror, at vi alle meget stærkt føler det ansvar, som er forbundet med en kommende afgørelse i denne store sag. Jeg mærkede det stærkest hos det ærede medlem hr. Aksel Møller, og jeg kan for mit eget vedkommende i fuldeste mål bekræfte, at jeg føler dette ansvar som et meget stort, og jeg har ikke noget imod at tilføje som et tyngende ansvar.

Det er min overbevisning, at det vil være til den største gavn for landet, dersom behandlingen af denne sag løftes op over de partipolitiske hensyn, således at en afgørelse kan træffes efter sober overvejelse af alle foreliggende muligheder og ud fra en bedømmelse af, hvad der er til gavn for landet som helhed, både ud fra økonomiske, politiske og andre hensyn; der er nemlig flere hensyn end et enkelt at tage i denne sag. Jeg vil derfor slutte mig til det ærede medlem hr. Aksel Møllers udtalelser om nødvendigheden af et sammenhold i folketinget om disse for landet så betydningsfulde spørgsmål.

[Stats- og udenrigsministeren.]

Der synes i tinget at være bred tilslutning til ønskeligheden af en løsning, hvorved Danmark deltager i et frihandelsområde, som medtager landbrugsvarerne på en for landet tilfredsstillende måde. Hvorvidt en sådan løsning er opnåelig, og hvornår den tilstrækkelige afklaring af spørgsmålet vil foreligge, tør jeg ikke spå om. De meddelelser, der foreligger fra mødet i Paris, synes at give basis for en vis beskeden optimisme, selv om jeg må tage det forbehold, at en grundigere information om forhandlingerne endnu ikke foreligger i udenrigsministeriet; men man kan i øvrigt næppe vente, at mødet i Paris vil bringe fuld klarhed, eller mere direkte sagt: man kan ikke vente, at mødet i Paris vil bringe fuld klarhed. Vi står snarere — med de udspil, der har været i Paris både fra engelsk side, fra dansk side og fra forskellig side inden for de seks — over for indledningen til en ny runde betydningsfulde forhandlinger.

Under hensyn til alle de forhold, der knytter sig til denne sag, også under hensyn til den dominerende betydning, afgørelsen af disse spørgsmål må have for alle grupper i det danske folk, finder jeg det fuldkomment rimeligt, at tinget får lejlighed til en dybtgående drøftelse af samtlige disse problemer, også de nordiske, i den nærmeste fremtid. Jeg håber, at den påtænkte debat i november — for en sådan debat er jo påtænkt — for en gangs skyld kan holdes i et aftenmøde, således at hele landets befolkning gennem både fjernsyn og radio kan følge den. Jeg anser sagen for så stor og betydningsfuld, at denne fremgangsmåde vil være både ønskelig og påkrævet.

Det er klart, at regeringens åbningstale på en række områder må nøjes med at tilkendegive en hensigt eller fremhæve en hovedlinje. Når regeringens forslag er udarbejdet, må tinget tage standpunkt til dem ud fra deres indhold. Det gælder også store spørgsmål som f. eks. byggeriet. Og det gælder for så vidt også forsvarsspørgsmålet, men her kommer jo behandlingen i det politiske forsvarsudvalg, hvori fem partiers repræsentanter deltager, ind mellem regeringen og tinget.

Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen henviser til, at kun en snæver kreds af

tingets medlemmer ved besked om forsvarrets anliggender, sigtes der formentlig til forsvarsudvalget. Det er rigtigt, at der påhviler udvalgets medlemmer en vis pligt til hemmeligholdelse, men denne pligt angår kun de militære oplysninger, som er af en sådan karakter, at de af sikkerhedsmæssige grunde ikke kan viderebringes. Derudover adskiller forsvarsudvalgets arbejde sig ikke fra arbejdet i andre udvalg. Det ærede medlem hr. Erik Eriksens parti er jo repræsenteret i udvalget, og jeg føler mig næsten overbevist om, at hvis det ærede medlem ivrigt spurgte sit eget partis medlemmer, ville han være i stand til at få en del af den oplysning, han her hævder at han savner.

Der er fra flere sider gjort bemærkninger om forsvaret. Jeg kan ikke se nytten af at tage debatten herom op i dag, hverken hvad udgiftsrammen, mandskabsstyrken eller tjenestetiden angår. Det må være regeringens pligt at søge et grundlag tilvejebragt for drøftelser i forsvarsudvalget, og forhandlingerne her mellem de fem partier må så føre til afgørelsen af karakteren af det forslag, som skal forelægges for det høje ting.

Jeg skal til det ærede medlem hr. Erik Eriksen blot tilføje, at jeg med interesse så udtalelsen fra hans partis landsmøde om, at man, som det hedder — jeg beder om tilladelse til et citat — „må lægge vægt på, at man udnytter de muligheder, som udviklingen i den udenrigspolitiske situation og på det våbentekniske område eventuelt måtte rumme for, uden at slække på sikkerhedskravet, at lette rustningsbyrderne“.

Det er ikke godt dansk, men meningen forekommer mig dog forholdsvis klar. Jeg synes i hvert fald, jeg vil bringe denne lille udtalelse af det ærede medlem i erindring, selv om jeg ikke opfordrer til nogen yderligere debat om disse forsvarsanliggender; de kommer jo til debat senere. Vi skal finde et grundlag, og jeg håber, at vi da gennem de forhandlinger, der skal føres, kan finde et grundlag, som kan samle alle partierne, i hvert fald de fem.

Debatten om partiernes stilling til NATO skal jeg lade ligge. Regeringens linje er udtrykt i åbningstalens ord herom.

Jeg har villet indskrænke mine svarbemærkninger hertil. Jeg håber ikke, det vil være skuffende for oppositionen, at det

[Stats- og udenrigsministeren.]

er regeringens svartale, som hermed er givet. Jeg har fået det naturlige opdrag, om jeg så må sige, at tale på hele regeringens vegne, og det vil jeg meget håbe man også i oppositionens kredse vil synes er en god løsning.

Jeg udtaler min store tilfredshed med det stilfærdige oplæg til vinterens politiske arbejde og gentager regeringens forsikringer om at ville tilstræbe det bedst mulige samarbejde her i tinget. Jeg ser gode antydninger af oppositionens indstilling hertil i dens indlæg i går i det høje ting.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.

Mødet udsat kl. 10³⁵.

Mødet genoptaget kl. 13.

Forhandlingen genoptoges.

Erik Eriksen: Den højtærede statsminister gjorde en bemærkning om, at han talte på hele trekantregeringens vegne; det var vel ikke ordene, men i hvert fald meningen. Bemærkningen var i og for sig overflødig, for efterhånden som talen skred frem, indebar den mange vidnesbyrd om, at det var rigtigt. Det var nemlig den tale, som den højtærede handelsminister havde holdt, hvis han skulle have uddybet de synspunkter fra hans side, som jeg tillod mig at fremdrage i går. Der var heller ikke svar på de spørgsmål, der stilledes, og som interesserede, om, hvad åbningstalen egentlig indeholdt; det er altså noget, der må vente, til forslagene efterhånden fremkommer.

Den højtærede statsminister glædede sig, som han sagde, over oppositionens tone og mente, at den havde forbindelse med åbningstalens form og indhold. Nu havde jeg jo netop kritiseret åbningstalens mangel på indhold, og når dette savnes, må man, som Berlingske Tidende i dag rigtigt peger på, udsætte kampen, til vi står over for de konkrete forslag.

Den højtærede statsminister sagde videre, at nu burde vi koncentrere os om det, der samler, fremfor om det, der måske kan skille partierne. Det er egentlig en typisk udtalelse af den højtærede statsminister i en situation som netop denne. Jeg må indrømme, at jeg ville have været mere tilfreds med den, hvis den f. eks. var fremsat i sommer, da vi behandlede lovforslaget om tvangslån. Da blev der mod oppositionens og mod det samlede erhvervslivs protest vedtaget en lovgivning, der fra alle sider blev stemplet som yderst skadelig. Jeg synes derfor, at på en sådan baggrund er det en lille smule billigt nu at tale om det, der samler. En sådan udtalelse har unægtelig sin største interesse ved at blive bedømt netop på det tidspunkt, da den fremsættes.

Jeg vil i øvrigt sige til den højtærede statsminister, at jeg har ikke talt om regeringens hastige sammenbrud; det har jeg aldrig gjort. Så sent som i går kaldte jeg den oven i købet sammenlænket. Jeg savner forudsætninger for at bedømme disse lænkers styrke.

Den højtærede statsminister talte i samme forbindelse om samarbejdet mellem venstre og det konservative folkeparti. På den givne foranledning vil jeg gerne understrege, at der er en vis forskel på det samarbejde, venstre og det konservative folkeparti står i, og det samarbejde, der præsteres af de tre regeringspartier imellem. For venstre og det konservative folkeparti er der, som det ærede medlem hr. Aksel Møller i går fremhævede, tale om en principiel enighed om dette, at vi har fælles grundsyn på store og skelsættende spørgsmål. Tør jeg gå ud fra, at det samme er tilfældet af de tre regeringspartier imellem? Skal jeg tro retsforbundets ledere, så har regeringen og dens tre partier i virkeligheden kun grundskylden at være helt fælles om, og efter hvad man har hørt om bedømmelsen af grundskylden også fra regeringsside, tør jeg måske gå ud fra, at det trods alt ikke er noget dybere liggende, der her danner grundlaget. Her vil jeg altså mene at der er en væsentlig forskel på samarbejdet mellem venstre og det konservative folkeparti og samarbejdet mellem regeringspartierne imellem, men det skal jeg i øvrigt lade ligge.

[Erik Eriksen.]

Det havde glædet den højtærede statsminister at bemærke, at lovene om afskrivningsregler og investeringsfonds nu fandt forståelse hos oppositionen. Denne måde at sige tingene på svarer til den agitationsform, der benyttes vedrørende disse love af socialdemokraterne ude i landet, men jeg havde ikke ventet, at regeringschefen ville bruge denne fremgangsmåde, og derfor er det nødvendigt at sige, at venstre lægger og hele tiden har lagt afgørende vægt på disse love. Det var den tidligere venstre-konservative regering, der foranledigede, at udvalget vedrørende de nye afskrivningsregler blev nedsat. Vi havde for længst rejst kravet om muligheden for henlæggelse til de særlige investeringsfonds netop for at fremme den private kapitaldannelse og opsparing, som vi mener er forudsætningen for øget produktion og beskæftigelse, og vi er tilfredse med, at socialdemokratiet til sidst tilsluttede sig vore synspunkter. Når venstre så alligevel ikke stemte for loven om de nye afskrivningsregler, skyldtes det alene, at man samtidig medtog en regel, der kunne blive en løftestang for en senere skattelovgivning med ophævelse af fradragsretten og indførelse af en kapitalvindingskat.

Mens jeg nu er ved den højtærede statsministers udtalelse, vil jeg også lige sige, at den højtærede minister ikke i min omtale af tallet for udvandrere må lægge, som han sagde, at jeg har villet drille. Sandheden er, at det er et alvorligt og stort problem, vi her står over for. Den højtærede statsminister holdt sig udelukkende til tallene for de oversøiske udvandrere; men hvorfor dog alene holde sig til de oversøiske lande? Hvor mange danske arbejdere er der i Sverige i dag? Der er vel et sted mellem 20 000 og 30 000, og hvis man lægger det tal til, får man et helt andet tal end det, statsministeren nævnte.

I øvrigt forekommer denne debat mig navnlig interessant derved, at man efterhånden klarere og klarere kan se retsforbundets og det radikale partis stilling inden for regeringssamarbejdet. Mange af den ærede radikale ordførers (A. C. Normanns) udtalelser — lad mig nu tage ham først — var klare vidnesbyrd om ønsker, der var lagt på hylden i regeringen, men som levede

særdeles kraftigt i den radikale folketingsgruppe. På andre områder synes jeg den ærede ordfører var ude på så gyngende grund, at han var lige ved at nærme sig det fiffige. Jeg skal forsøge at tage den radikale stillingtagen op i nogenlunde den orden, hvori den fremførtes, og først det, jeg vil kalde det positive.

Jeg og derefter det ærede medlem hr. Aksel Møller havde været inde på arbejdet i arbejdsretskommissionen og spurgt, om man dér var nået så langt, at der dog var noget materiale, som gjorde det muligt at holde livsvigtige områder uden for en eventuel konflikt. Det synes den højtærede statsminister ikke der er i øjeblikket, så det må vi vel tage til efterretning. I øvrigt var det ærede medlem hr. A. C. Normann i sin tale inde på nogle nye tanker og kom i virkeligheden med en slags plan. Det ærede medlem appellerede direkte til sin regering om at gøre et forsøg, ikke på at indføre et formeligt løn- og prisstop, men at gå til et relativt stop for de lønninger og avancer, der ikke var udsat for aldeles fri konkurrence; så vidt jeg forstod, var det meningen, at lønstigningerne måtte holdes i underkanten af den produktionsstigning, der måtte finde sted. Jeg tror, jeg har refereret det nogenlunde korrekt. Jeg havde ventet, at den højtærede statsminister havde haft nogle ord at sige om en så interessant tanke, men det havde den højtærede statsminister ikke, og det hænger vel sammen med det, han selv understregede, at han talte på hele regeringens vegne. Der er altså, forstår jeg, ønsker, der lever stærkt i den radikale gruppe, men ikke har den samme mulighed for grobund inden for regeringen. Men det var jo en interessant tanke, og jeg ved ikke, om der er yderligere kommentarer til den. Den illustrerer, som jeg siger, den forskel, der er på gruppen og på regeringen.

Jeg skal kun gøre en enkelt bemærkning til den højtærede statsminister, som vedrørende alle disse problemer sagde, at det ville være usandsynligt, om ansvarlige organisationsledere ikke skulle være vidende, fuldt vidende, om alle de forhold, der her er tale om. Jeg synes ikke, det er nok at sige det på den måde. Jeg fremdrog i går en artikel fra Jern og Metal, en artikel, i hvilken man netop ikke lagde denne ansvarsbevidsthed for dagen, og det var

[Erik Eriksen.]

derfor, jeg i al ærbødighed tillod mig at nævne det over for den højtærede statsminister.

Jeg må så gøre nogle bemærkninger om forsvarsspørgsmålet. Det ærede medlem hr. A. C. Normann var inde på, at det — som han sagde — havde været et hårdt arbejde at få de øvrige partier til — som han videre udtalte — at drage konsekvenserne af den nye ødelæggelsestaktik, og det kan visselig være svært at drage konsekvenser af den udvikling af ødelæggelsesvåben, vi i den sidste tid begynder at ane noget om. Men det kan næppe være den allersidste tids udvikling, det ærede medlem havde i tankerne, for vel erkender jeg, at den radikale ånd har et umådeligt vingefang, men der må vist alligevel her være visse naturlige grænser. Jeg tillader mig derfor at gå ud fra, at det, der sigtes til, er, at forsvarsudvalget ikke allerede i sidste samling mødte med en indstilling til det høje ting. Jeg mener at vide, på trods af al hemmelighedsfuldhed i dette udvalg, at de tre store partier i det store og hele var enige om en fælles indstilling til folketinget, men at disse partier loyalt afventede et selvstændigt forslag fra radikal side; et sådant forslag var jo bebudet, og så ville man ikke unddrage folketinget et så vigtigt led i arbejdet. Mig bekendt er der imidlertid stadig ikke kommet noget forslag fra det radikale parti. Det tyder for så vidt på, at det — som det ærede medlem også sagde — havde været et hårdt arbejde, dog ikke så meget for de øvrige partier, men det har været hårdt for de radikale at uddrage den endelige konklusion. Derfor må jeg spørge: kommer der et sådant selvstændigt forslag fra radikal side, eller er det lagt på hylden — måske ikke lagt på hylden i den forstand, det ærede medlem forstår derved; men skal vi sige, at det er lagt hen ved siden af voldgiften? Eller er der truffet anden aftale, sådan som den højtærede landbrugsminister har været inde på det?

Det ærede medlem hr. Helge Madsen var i denne forbindelse inde på retsforbundets tanker om frivillig værnepligt og om spredning af styrkerne. Jeg er ikke strateg, så det sidste kan jeg ikke udtale mig om, men jeg ved jo, hvilken afgørende vægt den højtærede minister hr. Viggo Starcke har lagt på disse forhold, så det er vel naturligt

at gå ud fra, at denne frivillighed og denne spredning må indtage en fremtrædende plads inden for regeringens interne overvejelser til sin tid. Retsforbundet har tidligere lagt megen vægt på denne frivillighed, men jeg ved ikke, om partiet fastholder den, eller om man ofrer den sådan ganske stiltiende, fordi det er noget, man skal. Det er et stort problem og navnlig et interessant principielt problem. Det har principielt været meget afgørende for retsforbundets stillingtagen, når vi har drøftet disse ting, så derfor interesserer det at vide, om den ærede ordfører holder fast ved denne tanke.

Jeg går så videre til det ærede medlem hr. A. C. Normann, som på andre områder gav udtryk for et mærkeligt klynkeri. F. eks. beklagede det ærede medlem, at venstre og de konservative havde hindret vedtagelsen af forslaget om oprettelse af et økonomisk forskningsinstitut. Man er nu lige ved at tage sig til hovedet. Hvorfor i alverden gennemfører flertalsregeringen dog ikke selv dette, hvis den har ønske om det? Oppositionen kan jo ikke på noget punkt hindre, at regeringen får gennemført, hvad dens medlemmer kan enes om; det kan altså ikke være her, vanskelighederne ligger, det må skyldes manglende mod. Og mod forekommer dog nogle steder. Se til handelsministerens forslag om en mælkeordning eller den højtærede fiskeriministers forslag, som retsforbundet tidligere gik voldsomt imod! Her kan man virkelig tale om en mand — altså den højtærede fiskeriminister — som har overvundet sig selv, som modigt står op og bekender, at i dag tillægger han fiskeriministeriet en betydning, som han ikke tillagde det forud for valget. Ministeren har oven i købet vist det mod, at han ikke engang har begæret orlov.

Må vi ikke én gang for alle bede om under en flertalsregering og et flertalsstyre at slippe for dette — synes jeg — uværdige klynkeri. Hvis det ærede medlem hr. A. C. Normann er bange for magten og det ansvar, der flyder deraf, kender han sikkert vejen til at slippe ud af det.

Så vender jeg mig til det ærede medlems udtalelser vedrørende landbrugets forhold. Jeg synes, det ærede medlem slipper lidt let om ved det, når han søger dette klaret ved at spørge om mit forhold til hr. Pin-

[Erik Eriksen.]

strup. Hr. Pinstrup skal sikkert som organisationsmand have sig meget frabedt at blive gjort identisk med venstre eller mig — og omvendt. Så spørger det ærede medlem hr. A. C. Normann om min stilling til de mange problemer, som hr. Pinstrup har sat under debat. Må jeg så ikke til gengæld spørge det ærede medlem hr. A. C. Normann: hvis nu hr. Peder Jørgensen, der er formand for De samvirkende danske Husmandsforeninger, og som det ærede medlem vel har noget kendskab til, kommer og erklærer sig enig med hr. Pinstrup om et eller andet, måske på væsentlige områder det, hr. Pinstrup ønsker, vil det ærede medlem hr. A. C. Normann så gå ind for disse krav, eller vil det ærede medlem sige til ham: det afhænger virkelig af venstres og de konservatives stilling?

Jeg vil gerne uddybe landbrugets problemer. Jeg har indtryk af, at det ærede medlem hr. A. C. Normann var enig med mig i, at den førte politik notorisk har skabt en omkostningskrise for landbruget, hvilket også i mange tilfælde nu er ved at komme til at gælde for industrien, ja, den radikale ordførers tale var i virkeligheden ét stort bevis for, at han så det klart. Spørgsmålet er da: vil det ærede medlem hr. A. C. Normann så være med til at sætte handling bag sine ord, eller er det kun ord for tilfældet? Hvis det er handling fra min side, det ærede medlem beder om, skal vi hurtigt nå til et resultat. Jeg vil gerne give det ærede medlem tilsagn om, at venstre vil stille sine forslag om en virkelig omlægning af den faste beskatning, hvis jeg kan få tilsagn om den fordomsfrihed, som den ærede radikale ordfører talte om. Vil det ærede medlem også være med til en virkelig ændring af pristalslovgivningen, for at vi kan få standset kapløbet mellem løn og priser for at bryde det, man kalder den onde cirkel og også herigennem komme de stigende omkostninger til livs, skal det ærede medlem bare sige til. Hvis det ærede medlem ønsker en skattemæssig lettelse for opsparing og investering, gælder det samme. Hvis det ærede medlem ønsker en aftale om en begrænsning af de offentlige investeringer, er jeg også rede. Endelig vil jeg sige til det ærede medlem, at jeg for mit vedkommende er tilfreds, blot jeg kan få

flertal for disse ting; jeg vil ikke engang bede om, at socialdemokratiet skal stemme for dem — selv om jeg gerne så det.

Jeg må også have lov til at knytte et par bemærkninger yderligere til den tale, retsforbundets ordfører, det ærede medlem hr. Helge Madsen, holdt i går. Den var, det må jeg indrømme det ærede medlem, ikke let at holde. Det ærede medlem har den politisk vanskeligste opgave, nogen mand har haft her i tinget; derfor blev talen også et kapitel for sig. Det ærede medlem understregede, at han stadig havde tro på sine reformer, og det hverken kan eller tør jeg modsige — heller ikke hans udtalelse om, at reformerne ikke kunne virke, før de var vedtaget. Men jeg må lige sige til det ærede medlem, at han misforstod, tror jeg, mine udtalelser om grundværdistigningsloven. Jeg er tilhænger af en lempelse af denne lov, ikke af en skærpelse. Det ærede medlem hr. Helge Madsen sagde i forbindelse med omtalen af det bebudede forslag om en sådan skærpet grundværdistigningsskyld, at dette bl. a. ville bevirke en sænkning af de almindelige skatter. Derfor vil jeg gerne spørge: er det nu sådan en udtalelse, som man i bred almindelighed kommer med, fordi man synes, det vil gøre godt? Eller må jeg spørge: er det en ansvarlig ordfører for et regeringsparti, der således taler om realiteter? For at få dette klaret beder jeg det ærede medlem svare på, om retsforbundet i hvert fald vil forlange de almindelige skatter sænket med et lige så stort provenu, som skærpelsen af grundværdistigningsskylden vil give i øgede statsindtægter. Hvis det ærede medlem ikke tør besvare mit spørgsmål med et absolut positivt tilsagn, har vi jo egentlig atter et eksempel på, at selv på dette område har retsforbundet solgt sin politiske sjæl.

Jeg skal endelig til sidst sige et par ord om markedsplanerne. Jeg skal ikke her gentage, hvad jeg sagde i går. Jeg understregede, at forudsætningerne for, at vi kan komme videre, praktisk talt jo er, at vi når til en løsning i enighed. Der er ingen anden vej. Jeg erkender, at meget er uoplyst. Jeg har givet udtryk for, at vi inden for en begrænset tid må vide, hvad vi vil, og jeg mener, vi i hvert fald må vide det, inden de seks lande afholder deres

[Erik Eriksen.]

landbrugskonference. Det er min faste overbevisning, at det er et altafgørende spørgsmål for dansk erhvervsliv — det springer stærkest i øjnene i dag for landbrugets vedkommende, men det vil også blive afgørende for industrien. De ubehageligheder, der følger af denne plan, er der ingen af os der er blinde for; jeg har peget på dem også her i salen for år og dag siden. Men det kan ikke nytte, at vi lukker øjnene, for det er Vesteuropas stilling i forhold til både USA og Rusland, det drejer sig om i det store perspektiv, og derfor er arbejdet med disse planer jo også skredet frem med en hast, som kun de færreste af os havde troet mulig. Jeg indrømmer, at jeg ud fra et erhvervsøkonomisk synspunkt næsten ikke kan tænke mig Danmark udenfor. Jeg er aldeles overbevist om, at dansk landbrug f. eks. ikke vil kunne holde til den forskelsbehandling, vi må regne med bliver følgen af at stå udenfor. Vi står i den situation, at vort Englandsmarked har en faldende betydning, de seks landes en voksende. Vi har vel også alle sammen i klar erindring, hvorledes det gik med vor ægekseport til England i sin tid, eller hvordan det gik, da Benelux blev dannet og vor landbrugseksport til Belgien faldt bort. Det er den fare, vi er nødt til at se i øjnene.

Den højtærede stats- og udenrigsminister gjorde en bemærkning om de forhandlinger vedrørende frihandelsområdet, som i går blev indledt i Paris, og den højtærede minister gav udtryk for en vis optimisme. Se, det var vel at vente, at England ville opgive sit hidtidige standpunkt: overhovedet ikke at medtage fødevarer, og jeg kan naturligvis ikke vurdere, hvor meget der ligger i den ændrede engelske stillingtagen, men det er helt nødvendigt, tror jeg, at vi fra dansk side fra første færd understreger, at engelske indrømmelser over for vin, sydfrugter, grønsager og den slags ikke er indrømmelser til de danske synspunkter. Kun en fuldt tilfredsstillende løsning også for så vidt angår de forædlede landbrugsprodukter kan give Danmark mulighed for en positiv deltagelse i forhandlingerne om et frihandelsområde. Og jeg skal slutte med at sige, at jeg lægger meget vægt på, at regeringen vil være enig med os i dette standpunkt.

Aksel Møller: Der gik i går i de taler, som blev holdt i det høje ting, en næsten ubrudt tone gennem forhandlingen. Det var så åbenbart, at det politiske liv i Danmark nu måtte ind i en periode af afspænding mellem regeringspartier og opposition og større ro over den politiske debat. Men jeg vil gerne advare den højtærede stats- og udenrigsminister mod at tro, at ro er det samme som blikstille. Da man hørte den højtærede stats- og udenrigsministers svar i dag til oppositionspartierne, var det så åbenbart, at han næsten havde overdrevet forventningerne om ro. Jeg kan måske sige det på den måde uden at blive misforstået, at den diplomatiske udenrigsminister lagde statsministeren så megen diplomati i munden, at det var uhyre vanskeligt efter at have hørt statsministerens tale at kunne sige, at debatten i det høje ting virkelig vejlede den danske befolkning med hensyn til rammerne for den politiske udvikling i Danmark i den kommende folketingssamling. Meningen med denne debat må jo være, at der virkelig finder en meningsudveksling sted. Det er det, folket med rette forventer.

Hvad var der f. eks. i den højtærede stats- og udenrigsministers svar, der tog stilling til det meget væsentlige problem, som hedder den langsigtede økonomiske politik? Der var, så vidt jeg kunne høre det, ingenting. Man må ikke glemme, at da vi gennemførte junilovene og så de meget betydelige modsætninger tørne op i denne sag omkring regeringens juniforslag, blev vi stadig væk formanet til at afvente regeringens langsigtede politik. Jeg havde opfattet det på den måde også efter at have hørt statsministerens åbningstale forleden dag, at denne langsigtede politik ville betyde, at man ville tilpasse Danmarks produktion, Danmarks økonomi i alle faser til den opgave, som ventede Danmark i et Europa, der havde organiseret sig på en anden måde end den, vi hidtil var vant til. Men i den højtærede statsministers svar i dag på det, som jeg havde sagt om disse ting, hvor enfoldigt det måske end kunne have været, var der ikke nogen som helst tilkendegivelse af, hvad regeringen mente om dette.

Nu kan det naturligvis have sine gode grunde. Det vil naturligvis være storagtigt

[Aksel Møller.]

af mig somme tider at tænke mig i den højtærede stats- og udenrigsministers sted, men hvis jeg gjorde forsøget, så måtte jeg begynde med at indrømme, hvilke kolossale vanskeligheder han i virkeligheden har. Det er jo ikke, fordi den højtærede statsminister ikke kunne svare; rent faktisk kender han udmærket vel det svar, han burde have givet, men det er vel, fordi den høje regering, som den er sammensat, kræver opbydelse af al mulig diplomati for ikke at skabe vanskeligheder indadtil i regeringen. Jeg hørte nok, at den højtærede statsminister glædede sig over de første måneder, denne regering havde arbejdet i, og havde store forventninger — eller måske bare forventninger om, at det kunne gå fremad; men når man lyttede til statsministerens svar i dag, blev man også opmærksom på, at det store kunststykke i den var at undgå at give svar på de spørgsmål, som virkelig rummer politisk interesse af betydning, af betydning også for oprydningen i den pjaltebunke af ideer og synspunkter, som de 3 partier hver for sig havde som klædebon, da de gik til valget i maj.

Et af de største problemer, som man for så vidt havde forhåbninger om at åbningstalen endelig havde løst, var problemet om regeringspartiernes sammenhold om udenrigs- og forsvarspolitikken. Jeg kan forstå på det hele, at Social-Demokraten er kommet for tidligt med sin konstatering af, at åbningstalens formulering af standpunktet over for Atlantpagten nu sikrede enighed i regeringen og enighed i det danske folk. Når man lyttede til det ærede medlem hr. A. C. Normann som ordfører for et af regeringspartierne, fik man ærlig talt indtryk af, at man ikke skal tage den højtærede statsministers tale, den, der tidligere hed trontalen, men som nu hedder åbningstalen, alt for alvorligt.

Hvorfor dvæler jeg ved dette? Fordi det jo dog til syvende og sidst er et spørgsmål om, med hvilken tillid eller med hvilken mistænksomhed man skal se på den høje regering, når det drejer sig om evne til at handle i udenrigspolitiske og forsvarspolitiske spørgsmål. Hænger den sammen i disse sager, eller hænger den ikke sammen? Det kan da ikke være rigtigt, når et af

regeringspartierne ordførere om de meget stærke og tilsyneladende fuldstændig velovervejede ord, som står i åbningstalen, siger, at det er en banal selvfølge — jeg beder om tilladelse til et par citater nu og senere —:

„Det er regeringens opfattelse, at sammenholdet mellem Atlantlandene også fremover på afgørende måde vil kunne bidrage til en bedring af de politiske forhold i verden.“

Jeg kan i det hele taget ikke tænke mig, at den højtærede statsminister overhovedet i sin åbningstale udtaler banaliteter. Det ville efter min mening have klaret noget af problemet for oppositionspartierne, og da i hvert tilfælde for det konservative folkeparti, om den højtærede statsminister i sin svartale i dag havde gjort en bemærkning om banaliteten. Jeg kan nemlig ikke få andet ud af det, end at det må være således, at det er den højtærede statsministers tale på regeringens vegne, som forpligter regeringens politik. Enhver regering har jo bestået i kraft af, at den var sammensat af mennesker, der havde en indre styrke derved, at de styrede mod det samme mål, men hvor er den styrke i denne sal?

Mener den højtærede statsminister at være enig med det ærede medlem hr. A. C. Normann i, at den erklæring, der stod i åbningstalen, ikke skal tages for andet end noget, som det radikale venstre kan karakterisere som en banal selvfølge? (Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]: Det må det ærede medlem ikke spørge mig om!). Den højtærede statsminister siger, man skal ikke spørge ham; jeg ved ikke, hvem man ellers skulle spørge. (Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]: Jeg siger, det kan man ikke spørge mig om!). Den højtærede statsminister har vel rent faktisk konstateret, at man *kunne* spørge, og jeg holder fast ved, at det kan man virkelig godt. Hvis man vil vide noget om regeringens hensigt, må man da vide, om det, den højtærede statsminister har sagt, er regeringens opfattelse, om det er en realitet, noget, som Social-Demokraten kunne slå op som, at nu var der enighed om dansk politik på dette væsentlige område. Men så får man at vide, at det er ikke andet

[Aksel Møller.]

end en banal selvfølge, hvori ligger, at det radikale venstre forbeholder sig al sin bevægelsesfrihed i den retning, hvori det radikale venstre hidtil har haft den.

Jeg må i øvrigt sige, at alle disse problemer, som vi så ofte vender tilbage til her i tinget under vore forhandlinger, antager megen farve af, hvad der finder sted ude i verden; til visse tider kan det forekomme os som problemer, der kan skubbes noget til side, og som vi nok har tid til at overveje lidt mere, bruge lidt længere tid på, til andre tider forekommer de nærmest påtrængende, og de to sidste dages begivenheder i det mellemste østen viser os egentlig, hvor påtrængende de er.

Skønt jeg ved, at det ikke er, hvad man plejer at gøre i en politisk forhandling som denne og på dette tidspunkt af forhandlingen, har jeg tænkt mig at indføre et nyt problem i vor forhandling. Da vi i april måned drøftede tillægsbevillingsloven — så vidt jeg husker, var det den sidste dag, før tinget gik ud til valgkampen — efterlyste jeg på mit partis vegne en ordning af civilforsvarets forhold. Den højtærede statsminister fejrede triumfer som debattør ved den lejlighed, drev mig fra skanse til skanse med det aktstykke, som var kommet til finansudvalget den 9. april, og som vi ikke straks havde sagt ja til. Det drejede sig om 40 mill. kr., og den dag, vi diskuterede det, var det den 12. april. Vi erklærede, at vi var villige principielt. Hvor langt er man kommet? Hvilke bevillinger har man givet til civilforsvarets styrkelse? Hvor er de aktstykker, som skulle have fulgt sagen op i finansudvalget? Hvorledes er Danmarks civilforsvarsmæssige stilling i det hele taget i dag, om der hænder Danmark og verden noget katastrofalt i den nærmest kommende tid? Den højtærede statsminister vil sikkert være enig med mig i, at her er et område, hvor problemet er af hastværkskarakter, og jeg henstiller meget til regeringen, at den nu får taget sig sammen til at gennemføre den bevilling, som den højtærede stats-

minister i april pålagde det konservative folkeparti ansvaret for ikke var blevet gennemført.

Jeg har sagt, at det, som karakteriserer en regering, er sammenholdet om en politik, der peger hen imod et mål. Jeg tvivler på, at denne regering har den indre styrke, at den virkelig kan føre en politik hen imod et mål. Jeg har bl. a. grund til at tvivle på det efter at have hørt det ærede medlem hr. A. C. Normanns tale og efter at have set den måde, hvorpå den radikale presse i dag behandler det ærede medlems tale, som jo, sådan må det forstås, var den officielle tilkendegivelse af det radikale venstres hensigter i denne regering. Det ærede medlem hr. A. C. Normann stillede forslag om en særlig fremgangsmåde i løn- og indkomstdannelsens problem.

Der står i dag i Politiken som overskrift:

„Radikalt forslag: Tre års relativt løn- og avancestop.“

Og i Skive Folkeblad som overskrift:

„Regeringen bør opfordre til økonomisk borgfred. Alt må sættes ind på at styrke landets økonomiske stilling og erhvervenes produktion.“

Må jeg have lov at spørge: er det forslag, som det ærede medlem hr. A. C. Normann i går redegjorde for, de radikale ministres? Dækker det de radikale ministres indsats i denne regering, eller er det en Potemkin-kulisse, som skal vise den danske befolkning, at det radikale venstre sandelig ikke har glemt, hvad det var for tanker, det gik ind i regeringen med? Ja men det er jo ikke sværere, end at et af de radikale medlemmer af regeringen her kan bekræfte, om det forslag, som det ærede medlem hr. A. C. Normann stillede i går, er et forslag, som er fremført i regeringen og nu vil blive behandlet dér. Jeg synes, at man skal give den danske befolkning tydeligere oplysninger om det radikale venstres og regeringspartiernes hensigter end dem, vi har hørt under denne debat. Jeg tør naturligvis ikke bestride, at det kan være en begyndervanskelighed for en trekantet regering, en

[Aksel Møller.]

mangel ved opfattelsen af, hvad der er loyal mod andre i regeringen, men det er den slags ting, som man snarere må overlade til den højtærede statsminister end til mig at gøre bemærkninger om.

Det er, ligesom om den høje regering har ønsker om at være med flere steder — vise et Janushoved over for befolkningen — end det rent faktisk er muligt for en regering. Jeg tænker blandt andet på det ærede medlem hr. J. M. Pedersens indsats i finansudvalget. Jeg vil gerne, for at der ingen misforståelse skal være, sige, at vi er ualmindelig godt tilfredse med, at der er et spareflertal i finansudvalget, men det ville selvfølgelig være renligere af hensyn til den politiske bedømmelse i den danske befolkning, om regeringspartierne var deltagere i dette, og jeg beklager meget, at man nu har en tydelig fornemmelse af, at det ærede medlem hr. J. M. Pedersens spareindsats begrænses til nogle ganske få områder.

Eller er det i virkelig overensstemmelse med regeringens hensigter, når den højtærede undervisningsminister i denne uge så stærkt er gået ind for en løsning af skoleproblemerne trods den åbenlyse modstand, som man ved findes i store kredse af den danske befolkning og ikke mindst i de kredse, som til daglig beskæftiger sig med skolens opgaver? Vi lever jo under en lov, som den nuværende højtærede undervisningsminister i sin tid som undervisningsminister skabte. Den højtærede undervisningsminister vil sikkert ikke betragte det som nogen uvenlighed, at jeg minder ham om, at 1937-loven er hans. (*Undervisningsministeren* [Jørgen Jørgensen]: Mod de konservative!). Jeg har så tit prøvet på at få det radikale venstre til at indse, hvor nyttigt det er, at man undertiden reviderer sine synspunkter, men jeg kan ikke sige, at jeg har haft noget held med mig. Forbenethed og konservatisme er jo ikke altid det samme.

I 1937 fik vi en lov, som faktisk ikke er ført igennem endnu. Den har nogle mangler, f. eks. ved vi, at den fri mellemskole ikke blev det, som den højtærede undervisningsminister i sin tid havde tænkt sig. Det er jeg enig med den højtærede undervisningsminister i, og det er den nugældende skole-

lovs mest afgørende fejl. Kunne den højtærede undervisningsminister egentlig efter alt, hvad der er sket i denne uge, ikke tænke sig at indrette sin politik på dette område på at rette denne fejl og den alene? Jeg synes, der er givet ham et godt råd. Ja, jeg føler egentlig lidt bekymring ved at gentage det, for så snart jeg gentager det, er det nærmest et minus for den højtærede undervisningsminister, men det går altså ud på nedsættelsen af en kommission, som der så ofte er talt om, til at finde ud af det dødvande, som den højtærede undervisningsminister stampede rundt i i efterårsferien i år på lærermøderne. Jeg tror, det ville være en god idé, om man prøvede på at gribe denne sag an forfra fremfor at prøve på at påtvinge den ene del af befolkningen en ordning, som den anden del ønsker. Men jeg gør mig ingen forestillinger om, at det skulle være anderledes, end at den højtærede undervisningsminister, når det kom til stykket, fulgte i den foregående undervisningsministers spor, og så ved jeg, hvor det ender; så ender det i strid om den danske skole.

En anden side af denne åbningsdebat: Jeg tillod mig at gøre nogle bemærkninger i går til den højtærede handelsminister. Den højtærede handelsminister frembyder et interessant fysiognomi i dansk politik. Det kan jo ikke undgå nogens opmærksomhed, at de kronikker, han skrev i sommer, måtte føles som en udstrakt hånd til oppositionen, for så vidt angår Danmarks økonomiske politik. De byggede jo på en tankegang, som vi andre har prøvet på at formulere, en erkendelse af, hvad vi kunne bære i dette land. Jeg opmuntrede den højtærede handelsminister til ikke at tage modet. Det var virkelig ikke ondskabstildt, det var et citat fra „Den politiske kandestøber“. Der står:

„Men frisk mod, Antonius, er halv tæring“.

Det forekommer mig, at den højtærede handelsminister med sine kronikker i sommer, for så vidt det heri fremhævede kunne være blevet regeringens politiske linje, havde sagt noget, som ville have skabt forventninger til, at der kunne føres en økonomisk politik med den målsætning, som situationen kræver af os. Jeg ved også, at der er andre, der har den tillid til den

[Aksel Møller.]

højtærede handelsminister, tilmed også til den højtærede økonomiminister, men det kan vel ikke komme bag på de højtærede ministre. Jeg tænker på hr. Svend Thorsens kronik i Politiken i går, som er interessant netop på det punkt. Han taler om samordningsprincippet tilhængere, som nu er ved at vinde terræn. De findes i meget store tal, siger han, også uden for det radikale venstre, og de ser med tillid hr. Bertel Dahlgaard og hr. Kjeld Philip som ledere af netop økonomiministeriet og handelsministeriet, hvilket giver særlig mulighed for at få opløst den kæmpende molboklump, hvori interessernes mænd ofte er havnet. Den kæmpende molboklump! Må jeg spørge, om de højtærede ministre i dag havde betroet kæppen alene i hænderne på statsministeren — den kæp, som i molbohistorien fik klumpen til at finde sine ben. For, det, den højtærede statsminister sagde i dag, og det, som han sagde i selve åbningsdebatten om disse meget vigtige problemer med at skaffe en mulighed, hvor andre landes inflation passerer vort lands og dermed kommer til at forøge vor konkurrenceevne og altså til syvende og sidst muliggøre vor tilpasning til de økonomiske muligheder, også en større valgfrihed over for de europæiske muligheder, det har vi hørt før. Det var den samme højtærede statsminister, som i maj 1955 advarede på De Samvirkendes generalforsamling, det var den samme højtærede statsminister, som efter et citat fra Social-Demokraten den 16. januar 1956 sagde omtrent — omend med andre ord end dem, han har brugt i dag — det samme. Jeg skal citere dem fra januar 1956:

„Jeg har ingen kommentarer til den faglige situation, men jeg nærer den største tillid til Eiler Jensen og håber på en løsning uden konflikt.“

Det håb blev beskæmmet. Nu kan det naturligvis være, at den højtærede statsminister nærer den forhåbning, at man ikke to gange i træk kan sætte hans advarsler til side; det kunne jeg tænke mig. Men efter min opfattelse er det ikke tilstrækkeligt. Jeg synes, der burde være taget et regeringsinitiativ her. Når en regering er blevet sammensat, som denne regering er blevet det, så har nogle af dens medlemmer ved ikke

at tage et initiativ svigtet den politik, de gik til valg på. De har ikke taget det initiativ, som skulle tages, og nu spørger jeg igen i forlængelse af denne betragtning: er det, som det ærede medlem hr. A. C. Normann sagde i går, bebudelsen af et initiativ? Det skylder det radikale venstres ministre os en oplysning om.

Jeg er klar over, at det radikale venstre — sådan har jeg forstået en tale, det ærede medlem hr. A. C. Normann har holdt ude i landet — foreløbig har opgivet voldgiftstanken, og i det ærede medlems tale i går var der egentlig kun forventningen om, at den ville vokse. Men det karakteristiske for den er, at der er omtrent 89 medlemmer her i folketinget, som ville stemme for en ordning, som muliggjorde, at samfundet på et ordentligt grundlag kunne bringe en konfliktsituation ud af verden, hvis parterne ikke ville det selv. Der er 89 medlemmer her i tinget, som vil det, men de 14 af dem er sat i pant! — Ja, jeg skal ikke forlænge den holbergske sammenligning. De er sat i pant, og de har altså slet ingen mulighed, kan jeg forstå på det ærede medlem hr. A. C. Normann, for at føre denne tanke videre, men må lade den ligge og vokse, mens det radikale venstre sidder i regeringen.

Jeg må måske have lov at spørge, om vi da i alt fald ikke kan redde de livsvigtige områder ud af denne situation, om det da ikke er muligt med hensyn til dem at finde et beskyttelsesmiddel for samfundet og finde det nu. Jeg har nok set af meddelelser i bladene i dag, at der er forhandlinger i gang mellem hovedorganisationerne om problemerne; jeg forstår, at man vil henskyde dette til forligsmanden og lade ham få en mulighed for en slags udsættende veto over for en konflikt. Men hvem er forligsmanden i Danmark? Det er en mand, som skal finde et balancepunkt mellem et krav og — må jeg bruge et lidt dårligt udtryk — et modkrav, uden hensyn til den økonomiske situation i samfundet. Jeg henstiller dog meget, at man, inden disse tanker fremsættes her i tinget, overvejer at lade det være statsministeren, som har denne udsættende myndighed. Det er dog, når alt kommer til alt, ham, der mere end nogen anden har ansvaret for udviklingen, og dette kan da ikke være så langt fra det radikale

[Aksel Møller.]

venstres tankegang — for det radikale venstres oprindelige forslag, som det konservative folkeparti tog vel imod, og som den højtærede nuværende økonomiminister takkede os for venlig modtagelse af, gik jo ud på, at det skulle være statsministeren, der i den afgørende situation havde muligheden for at bringe voldgiftsinstrumentet i funktion. Jeg henstiller til den høje regering, at den i alt fald husker, at der er 89 medlemmer i dette ting — selv om de 14 altså ikke har den bevægelsesfrihed, de har haft tidligere — som vil støtte en politik, der muliggør, at en konflikt, i alt fald på de livsvigtige områder, kan undgås.

Hermed skal jeg for mit vedkommende slutte denne del af min deltagelse i debatten. Jeg håber, at den nærmeste tid vil give os mulighed for at lære den høje regerings synspunkter at kende konkret i lovforslags form; især efter at det ærede medlem hr. A. C. Normann har devalueret åbningstalen og gjort dens indhold til banale selvfølgeligheder, er det i høj grad spændende at se de konkrete forslag.

Men jeg vil gerne til den højtærede statsminister og til andre, som måtte nære den forventning, der har været fremme i de sidste dage — en forventning, som jeg i går gjorde en bemærkning om, og som det ærede medlem hr. Erik Eriksen har gjort en bemærkning om i dag — sige, at man skal ikke tro, at det konservative folkeparti og venstre har ført den politik, de to partier har ført siden 1950, for at samarbejdet mellem dem skal kunne slås i stykker af en regering med den sammensætning, som den nuværende regering har. Hvad man kan sige herom er: se, hvad der skete; se, hvorledes de fulgtes ad, fulgtes ad lige til dette øjeblik! Enhver vil da kunne sige sig selv, at kun ved at de to partier følges ad, som de har gjort det, bliver der en mulighed for, at der er noget at vælge imellem for den danske befolkning.

En af mine partifæller, et æret medlem i denne sal, gjorde engang under regeringsforhandlingerne en bemærkning om, at nu så man topartisystemet folde sig ud. Det rigtige ved denne bemærkning er, at efter valget, ved regeringsdannelsen, skete der det, at det radikale venstre og retsforbundet valgte stilling, traf en afgørelse mellem de to

muligheder, som eksisterede; de valgte stilling, således at den danske befolkning nu har set, hvor de foretrækker at stå. Samarbejdet mellem venstre og det konservative folkeparti er den anden mulighed, man kan vælge, og demokratiet beror på, at der er noget at vælge imellem.

A. C. Normann: Jeg vil gerne først gøre en enkelt bemærkning i anledning af noget af det sidste, det ærede medlem hr. Aksel Møller talte om, nemlig spørgsmålet om voldgiften. Jeg redegjorde i går for de synspunkter, mit parti har på dette område. Det ærede medlem siger, at han håber, vi kan få de livsvigtige funktioner med. Ja, det var en af de ting, som jeg også i går udtalte mig om, men jeg udtrykte betænkelighed ved, at det efter de nye forhandlingsregler var blevet mere besværligt, end det tidligere var, at få de livsvigtige funktioner udskilt på en måde, som parterne vil finde rimelig. Jeg kan imidlertid godt sige, at det netop er af hensyn til muligheden for at opnå enighed herom, at jeg har talt, som jeg gjorde.

Nu slår det ærede medlem fast med al den fornøjelse, det ærede medlem jo kan uddrage af den slags ting — i det hele taget henter vi jo vore glæder af mange kilder — at der er 89 medlemmer her i salen, der har den opfattelse, som det ærede medlem her har talt for. Det har vi ikke fået konstateret før; under alle omstændigheder har det teoretisk interesse for mig at vide, om der i den henseende er sket en ændring i det konservative folkeparti, inden for hvilket der ikke tidligere rådede enighed om det standpunkt, det ærede medlem nu går ind for. Jeg ved ikke, hvordan det står med venstre for tiden; vi har heller ikke derfra fået nogen erklæring. Jeg erindrer en politisk debat i Socialpolitisk Forening, hvor jeg for et års tid siden indledede om voldgiftsspørgsmålet. Min opponent dér var det nuværende ærede medlem hr. Axel Kristensen, venstres tidligere forsyningsminister, der meget, meget stærkt gik imod disse synspunkter, gik imod voldgiften som helhed og oven i købet udtalte, at det var en umulighed at nå til voldgiftssystemer på de ikke generelle områder, altså netop de områder, hvor det nu ser ud til, at parterne frivilligt er enedes om en voldgiftsordning.

[A. C. Normann.]

Men altså, det er muligt, at partierne i mellemtiden har fundet deres ben. Jeg synes dog, det var rart at få at vide, om de konservative og venstre nu står enige i spørgsmålet.

Det ærede medlem hr. Aksel Møllers bemærkninger om den økonomiske politik skal jeg ikke gøre mange refleksioner over, for jeg tror, at både det ærede medlems synspunkter og mine i den givne situation nu står så nogenlunde klart for det høje folketing. Jeg vil blot sige, at den tanke, jeg gjorde mig til talsmand for, og som det ærede medlem, så vidt jeg forstod — og det samme gælder det ærede medlem hr. Erik Eriksen — synes der kunne være noget rimeligt og fornuftigt i, fra min og mit partis side blot er tænkt som en appel til regeringen om at forsøge, om det er muligt at få forhandlinger i gang mellem parterne på det grundlag. Så har jeg — det skal jeg ærligt indrømme — også lagt vægt på at få det synspunkt frem, som jeg fremførte i går, at jeg tror, det har betydning, både over for befolkningen og over for parterne på arbejdsmarkedet, at de synspunkter, der råder inden for partierne nu, i den givne situation kommer frem her i tinget, og jeg tror også, at ansvarlige konservative godt ser nytten af, at der fra de politiske partiers side måske gøres lidt mere for at få klarlagt, hvordan den økonomiske stilling i virkeligheden er.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen mente om samme spørgsmål, at der ikke er nogen grobund i regeringen for de tanker, jeg har gjort mig til talsmand for. Det er jeg jo ikke den, der skal udtale sig om, men jeg forstår ikke rigtigt det ærede medlems udtalelse, efter at det ærede medlem selv har givet den del af åbningstalen tilslutning, som principielt — i alt fald i hovedsagen — faldt sammen med de synspunkter, jeg har gjort gældende.

Jeg har en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Erik Eriksen om forsvarsspørgsmålet. Det ærede medlem nævnedes, at vi havde interesseret os for de konsekvenser, som Danmark efter vor mening burde drage af den tekniske udvikling af ødelæggelsesvåbnene. I den henseende har jeg, nu da forsvarskommissionen fortsat sidder og arbejder med de rent tekniske pro-

blemer, ikke så meget tænkt på de mere mekaniske og tekniske dele af vor forsvarsstruktur. Jeg tænkte på de synspunkter, som har været fremme i andre lande, navnlig i England, hvis hvidbog om disse spørgsmål, som blev offentliggjort for nogle måneder siden, er en meget god læsning for dette tings medlemmer. Jeg har navnlig tænkt på de konsekvenser, som befolkningen og partierne i andre lande, i England og Amerika, og jeg kan vist tage Tyskland med, har draget, og som har givet sig praktisk udslag i den forstand, at man er begyndt på en reduktion af den traditionelle del af forsvaret og i hvert fald har nedskåret forsvarsbudgetterne.

Så sad jeg og var meget spændt på, hvad nu det ærede medlem hr. Erik Eriksen ville svare mig med hensyn til det spørgsmål, jeg havde rejst om venstre og om landbrugspolitikken. Nu har jeg imidlertid siddet i 7 år sammen med det ærede medlem her i dette høje ting, og jeg var derfor ikke det mindste overrumplet over, at det ærede medlem ikke svarede, men stillede et modspørgsmål. Jeg kunne næsten sige mig selv, at sådan ville det gå. Det ærede medlem spørger, hvad det radikale venstre ville gøre, hvis Peter Jørgensen og Hans Pinstrup nu blev enige. Ja, det berører jo slet ikke det problem, der er rejst, men jeg kan godt sige, at det ville gøre et betydeligt indtryk på mig, og det ville, synes jeg, give anledning til, at man yderligere måtte benytte sig af den fordomsfrihed, som jeg i går talte om, og som jeg synes man bør anlægge for så afgørende spørgsmåls vedkommende, hvis virkelig vort hovederhverv var ved at komme ud i en yderligt vanskelig situation. Men det ærede medlem kan ikke klare sig med at stille spørgsmål til mig herom, for det er ikke det, befolkningen venter sig, det er ikke det, den interesserer sig så meget for lige i øjeblikket.

Jeg har gjort rede for vort partis synspunkt, både principielt og på en række enkelte områder. Men det, der interesserer i denne sag, er, at der altså består denne skærende forskel mellem, hvad venstre bestandig fremholder som sine principielle synspunkter, sine liberalistiske synspunkter — som vi andre altså svigter i samarbejde med denne regering, der er alt for socialistisk til, at vi kan være i samarbejde

[A. C. Normann.]

med den — og så de krav, som det ærede medlems partifælle, Hans Pinstrup, står på møde efter møde og får en dundrende tilslutning til blandt landboerne, navnlig ovre i Jylland, om statsindgreb, regulering og socialisering på alle leder og kanter, sådan at bladet Vestkysten kalder det en 100 pct.s eller i alt fald en ren socialisering.

Hvordan kan disse to synspunkter forenes? Kan man virkelig tænke sig den tilstand, at her i folketinget og ude omkring i landet kan venstre fortsætte med at føre en tale frem stik imod det, som landbruget kræver, og samtidig sige: vi er enige med landbruget i dets krav, og vi vil gerne støtte landbruget — uden i øvrigt nogen sinde at komme ind på en nærmere specificifikation af, hvad det egentlig drejer sig om. Det er denne divergens, jeg tror befolkningen gerne vil have klaret, det er den spænding mellem to synspunkter, som jeg tror, hele den danske landbostand interesserer sig for at venstre ville udtale sig klart om.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen nævnte en del andre spørgsmål. Jeg skal komme ind på nogle ganske enkelte af dem.

Det ærede medlem pegede på pristalsordningen. Vi har tidligere talt om pristallet og pristalsordningen her i folketinget, og jeg skal ikke nægte, at jeg synes, at det ærede medlem har ret i mange af sine synspunkter, både dem han tidligere har gjort gældende og dem, han gjorde gældende her i dag.

Det er rigtigt, at der i mange henseender er uheldige sider ved vort pristalssystem, men det er formentlig lige så rigtigt, at vi i årene efter krigen har haft overordentlige fordele af, at vi havde et system, der, man kan næsten sige automatisk, bidrog til opretholdelse af ro på arbejdsmarkedet. Vi havde i hvert fald i en årrække ro på vort arbejdsmarked, mens der var uro på arbejdsmarkedet i alle eller i hvert fald i mange andre lande. Men her synes jeg egentlig ikke, det så meget drejer sig om fejl og dårlige virkninger, og hvad man ellers kan pege på.

Venstre har engang gjort sig til talsmand for, at vi skulle have et velstandstal, og vi andre erklærede, at vi gerne ville høre noget om, hvorledes man på denne måde kunne gøre pristallet til en rimeligere målestok for,

hvordan lønningerne bør bevæge sig. Efter nogle få måneders arbejde i et udvalg erklærede venstre, at denne opgave ikke kunne løses, og siden den tid har vi ikke fået nogen forklaring. Vi har bare hørt udtalelsen her i dag om, at dette forskrækkelige system måtte vi have ændret. Der er egentlig kun det at føje til: uanset, hvor meget der kan siges for og imod pristallet, så nytter det ikke så forfærdelig meget, at vi ændrer ved selve pristallet, at vi skaber en anden form for pristal, hvis parterne på arbejdsmarkedet ikke tager noget hensyn dertil. De er ved overenskomstforhandlingerne nu til foråret i stand til at træffe deres aftaler på et hvilket som helst grundlag, de selv måtte ønske det.

Som jeg bemærkede i går, sporede der en mere positiv og forhandlingsvillig tone i oppositionspartiernes taler, end vi længe har hørt, jeg tror helt tilbage til valget i 1953. Et nærmere studium af de taler, der blev holdt i går, bekræfter dette. Jeg håber, at det, der nu er givet udtryk for fra flere sider, betyder, at der er tale om en varig ændring som følge af, at de to oppositionspartier har indset det uholdbare og usunde i store propagandagebærder med tomme hænder og har besluttet sig til at normalisere den danske opposition her i folketinget, således at saglige ræsonnementer fremtidigt kan udveksles mellem de to partier til højre og regeringspartierne. I så fald lover det godt for fremtiden, og det fortjener en anerkendelse.

Det er naturligt, synes jeg, at der stadig er et godt overskud — for det er der jo — af kritik i de to partiers agitation, ellers havde vi ingen virkelig opposition, hvad der faktisk ville være til stor skade.

Nu skal det blive interessant at se, om den nye linje vil komme til at præge oppositionspressen, der vel nu er ved at forvinde choket over, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke dannede den regering, som så mange havde ventet efter valget, og som vi andre lovede venskabelig støtte. Det var navnlig stabiliseringslånet, som afstedkom den vældige presselarm, vi har været vidne til. Visse blade, bl. a. de berlingske aviser, fastholdt endda deres støjende adfærd — for at bruge et udtryk fra retsrapporterne, som jeg synes dækker nogenlunde i denne situation — temmelig længe, meget læn-

[A. C. Normann.]

gere, end de gjorde under tidligere love om tvangslån af samme slags fra den tid, da de konservative var med i regeringen.

Efterhånden som regeringens kriselove fra i sommer nu er ved at blive betragtet som en helhed, er det mit indtryk, at en stor del af de mennesker, der forståeligt nok måtte beklage sig over stabiliseringslånets individuelle virkninger, efterhånden fandt sig godt dækket ind for det midlertidige afsavn, dette lån medførte, ved de fordele, afskrivningsreglerne og investeringsreglerne og investeringsfonden bød dem. I hvert fald er en roligere atmosfære blevet tilvejebragt; det er kun godt, og det må anerkendes, at oppositionen har bidraget sit hertil.

Jeg fandt i går grund til at kippe med flaget over for det ærede medlem hr. Aksel Møller i anledning af hans forstandige bemærkninger vedrørende spørgsmålet om markedsproblemerne, og efter en gennemgang af det ærede medlem hr. Erik Eriksens tale kan jeg tilføje, at der ligeledes deri er ikke så få områder, der tyder på virkelige samarbejdsmuligheder.

Det gælder rationaliseringen af forsvaret, og det gælder, i hvert fald efter ordlyden, militære besparelser. Dog var det ærede medlem jo ikke den, han er, hvis der ikke i talen var et på den ene side og på den anden side. Venstre vil spare, men kun hvis der er saglige grunde dertil. (*Erik Eriksen*: Ja, hvad ellers?). Det har det ærede medlem ganske ret i. Hvad ellers? Men så ligger der altså heller ikke deri nogen besked om, hvad det er, venstre vil. Jeg tror, at hvis det ærede medlem har en lige så god vilje som hans vælgere i vort fælles amt, Ribe amt, kan han sikkert finde sådanne saglige grunde, om ikke andre steder så i vor økonomiske situation.

Det ærede medlem er på regeringens side i spørgsmålet om danskhedens stilling i Sydslesvig, og mange af hans principielle økonomiske betragtninger, synes jeg, er positive. Også her understreger det ærede medlem flere gange selv sin enighed med regeringen. Det gælder forholdet til eksport erhvervene, det gælder det indenlandske pris- og omkostningsniveau, hvor det ærede medlem jo positivt anerkendte åbningstalens indhold, og det gælder meget andet. Jeg

tror heller ikke, det ærede medlem hr. Erik Eriksen har uret i sit almindelige syn på problemet offentlige beskæftigelsesarbejder, idet han jo ikke benægter, at man her må betragte arbejdsløhedsøerne under en lidt anden synsvinkel og ikke kan betragte dem under den normale synsvinkel.

Lidt besynderligt virker udtrykket „tvangslånets regering“. Det er en af disse finter, som det ærede medlem er så overordentlig god til at finde frem, men udtrykket virker mærkeligt, når det bruges netop af en mand, der selv som regeringschef har gennemført meget skrappere tvangslån end dette. Men det er vel et af den slags ord, som det ærede medlem ikke lige på én gang har kunnet få med i oppositionens sprogrensning.

Heller ikke i voldtgiftsspørgsmålet synes vi at være langt fra hinanden, og med hensyn til finansieringen af boligbyggeriet slog det ærede medlems tale næsten over i direkte ros; det giver en fornemmelse, som vi må have en lille smule tid til at vænne os til.

Det radikale venstre har med glæde noteret sig det ærede medlems ord om nødvendigheden af at forøge produktiviteten. Man kan måske kalde dem selvfølgelige, men det bemærkelsesværdige er, at de efterfølges af nogle bemærkninger om produktivetsfremmende lønsystemer, som falder sammen med, hvad det radikale venstre i mange år har talt for — bonussystemer og andre omlægninger af lønsystemet, der har medført betydelige fordele både for arbejderne, funktionærerne og virksomhederne, simpelt hen af den grund, at disse systemer havde den karakter, at de gjorde de tre parter solidariske i interessen for en produktionsstigning. Kunne vi få sådanne systemer fremmet, tror også vi, at det ville medføre overordentlige, ja, måske overraskende fordele. Vi har næret os problemet med loven om udbyttedeling, og jeg tror, at en udvej, som vi bør interessere os for, er tanken om lønmodtageres opsparring i form af aktier; det ville også bidrage til den fælles interesse i virksomhedernes trivsel og øge investeringen. Jeg har set en skilddring af forholdene på det område i Amerika, hvor en repræsentant for den amerikanske fondsbørs gav den oplysning til pressen, at derovre har ikke mindre end 40 pct. af

[A. C. Normann.]

de arbejdere, der ligger i den lønklasse, som herhjemme svarer til 12 000 kr. — på det tidspunkt var det nogenlunde pristalsfamiliens indtægtsniveau — aktier. Derovre er systemet ganske anderledes godt udbygget og en ting, som også bidrager til at solidarisere de to parter i en fælles interesse.

Vedrørende handelsmarkedsspørgsmålet beklagede det ærede medlem hr. Erik Eriksen sig over, at der blev tillagt oppositionen motiver, den ikke havde. Hvis det er rigtigt, synes jeg, det er beklageligt og en ting, som regeringspartierne bør afholde sig fra, men mon de dog ikke i dette tilfælde bør være fritaget for denne anklage? Det har oprigtigt talt ikke været let at se, hvilke saglige motiver venstre skulle have til at gå så stærkt ind for fællesmarkedet, som det har gjort, endnu længe før virkningen af et sådant skridt kunne overskues — og er det i samme øjeblik rimeligt, at venstres formand siger til regeringen, at den udskyder en ubehagelig afgørelse, og antyder, at det gør den, fordi det er det letteste? Jeg synes, vi skulle have at vide, om det ærede medlem mener, at regeringen skulle have taget stilling tidligere, eller han ikke mener det. I det sidste tilfælde bør beskyldningerne mod regeringen for forsømmelser på dette område, for at gøre det letteste o. s. v., høre op.

Nu har det konservative folkepartis formand indtaget en fair holdning i det spørgsmål, og venstres formand har udtalt, at det bør løses i enighed. Jeg har forstået, at det er det ærede medlems opfattelse. Hvis det er tilfældet, kan vi så ikke stoppe denne mistænkeliggørelse af hverandre, så meget mere som de efterretninger, der nu sidst er nået os fra OEEC, kunne tyde på, at det tidspunkt, da den endelige beslutning kan tages, eventuelt kan fremskyndes; der har i alt fald været nogle optimistiske toner i de efterretninger, vi har fået i aftes og i morges.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller kan ikke slippe ud af den tvangstanke, at det radikale venstres store forhåbning er en opløsning af samarbejdet mellem venstre og de konservative — sådan udtalte det ærede medlem det i sin indledningstale i går.

Det er noget, man meget ofte hører fra konservativ side. Nu forstår man jo bedst sine modstandere, hvis man forsøger at sætte sig i deres sted. Hvis det ærede medlem gjorde det, ville han hurtigt indse, at det radikale venstre i alt fald ikke kan have nogen synderlig partipolitisk interesse i, at de to partier skilles. Det er en given ting, at forholdet er lige omvendt. Den omstændighed, at venstre står de konservative så nær, ja, at de to partier endda er homogene, efter hvad venstres tidligere forsyningsminister, det ærede medlem hr. Axel Kristensen, siger, det tror jeg ikke er noget, der er egnet til at vække tillid i venstres venstrefløj. Mange af venstres liberalister fra gammel tid er utrygge ved partiets afhængighed af de konservative, som de ikke ser på som et liberalt parti, og som de på mange måder ikke har interesser sammen med, og det er netop de vælgere, der udgør berøringsfladen mellem venstre og det radikale venstre. Derfor har jeg aldrig kunnet se visdommen i påstanden om det radikale venstres store partipolitiske interesse i, at de to partier skilles.

Hvad det mere aktuelle angår, er det for os glædeligt, at de konservative også nu, teoretisk i alt fald, vil være med til at spare på militæruddgifterne; men det ærede medlem hr. Aksel Møller føjer betænksomt til — det er hans sædvane — at besparelserne forudsætter, at militærordningen bliver således, at den derefter kan klare de opgaver, der i henhold til verdenssituationen må stilles til forsvaret. Så har man solidariseret sig på en måde, som lyder rimelig endda i mine ører. Den sidste besparelse på 60 mill. kr., som vi opnåede, kunne imidlertid efter de konservatives mening ikke svare til dette krav; den var bestemt af vor økonomiske situation, og det kunne derfor have undret en og anden, at de konservative ikke har foreslået militærbudgettet forhøjet igen. Det har partiet dog ikke gjort, hvad det ikke skal høre ilde for; men det kedelige er, når vi taler om det på den måde, som det ærede medlem hr. Aksel Møller gør, at vi mangler et bedømmelsesgrundlag, en målestok for, hvor meget vi kan spare, uden at det går ud over den effektivitet, det konservative folkeparti ønsker. Og så for øvrigt: hvilken grad af

[A. C. Normann.]

effektivitet ønsker de forskellige partier af vort forsvar? Har vi nogen sinde kunnet få noget fastslået herom? Hvilken effektivitet ønsker de at betale hvor meget for? Det er et bestandig uafgjort forhold, og derfor tror jeg for min del, at vi stadig til en vis grad må regne med et skøn, der bliver afhængigt både af de konservatives og vore tænkevaner.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller beskæftigede sig med udtrykket om sammenholdet i NATO, som jeg havde kaldt en banal selvfølge. Jeg tror egentlig, man må sige, at med den forpligtelse, grundloven pålægger regeringen til ved samlingens begyndelse at give en redegørelse, og med den sædvane, der her i landet har dannet sig på dette område, kan man lige så godt, hvis man ikke vil være farisæisk, indrømme, at så må der i hvert fald i udenrigspolitikken komme til at stå en selvfølgelighed en gang imellem. Så vidt jeg husker, har den bemærkning, der nu står i åbningstalen, stået der i 6-7 år, simpelt hen af den grund — og det synes jeg man kan kalde en banal grund — at grundlaget for vor udenrigspolitik har været det samme i den årrække. Om vi nu skal bruge udtrykket banal eller ikke, det skænker jeg det ærede medlem, det skal jeg ikke hæfte mig meget ved. Jeg synes altså ikke, at man kan lamentere meget over, at der kommer til at stå noget selvfølgeligt i en åbningstale. Det opfattes vel også af det ærede medlem hr. Aksel Møller som en selvfølge, hvad der står dér om, at grundlaget for Danmarks udenrigspolitik er tilslutningen til De Forende Nationer og til NATO. Hvis ikke det er sådan, at det er en selvfølge for det ærede medlem, vil jeg gerne spørge, hvordan det ærede medlem så mener det burde have været udtrykt. Jeg synes ikke, det er en side af sagen, der kan være grund til at hæfte sig så forfærdelig meget ved. Der bliver så kun tilbage, om den selvfølge er banal eller ikke, og det tror jeg ikke vi skal optage mere tid med at diskutere.

Formanden: I henhold til forretningsordenens § 26 er det ikke tilladt at tiltale nogen direkte under forhandlingerne. Det må forudsættes, at talerne så heller ikke bliver afbrudt.

Helge Madsen: Den højtærede statsminister omtalte mine bemærkninger om de grønlandske forhold og lod til at mene, at det var detailhandlernes interesse, jeg havde fremdraget. Nej, jeg talte om forbrugernes interesse, de grønlandske forbruges interesse i, at konkurrencen deroppe bliver så stærk som muligt, og jeg er ikke sikker på, at dette forhold er tilgodeset ved den bekendtgørelse, man har udsendt.

Vedrørende den økonomiske oversigt, i hvilken forbindelse jeg blev henvist til de månedlige redegørelser til finansudvalget, kunne jeg måske have nævnt ordet råbalance. Det var sådan en oversigt, jeg tænkte mig vi kunne få, så vi kunne følge med; men det er muligt, vi kan se det samme af redegørelserne til finansudvalget.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen indledte sine ord til mig med at sige, at min tale var noget for sig selv, men at han forstod min stilling. Noget for sig selv, det er vel enhver tale; men når det ærede medlem karakteriserer min tale således, må det vel ses i sammenhæng med, at det ærede medlem hr. Aksel Møller i går nævnte, at den politiske opgave for os alle er den at skabe gode kår for befolkningen. Det er nemlig et spørgsmål, hvori vi ikke er enige med de andre partier. Vi mener ikke, det er politikernes opgave at skabe gode kår for befolkningen, det skal befolkningen selv gøre. Politikernes opgave er at skabe lige vilkår, at give de forskellige borgere lige ret.

Hvad angår det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger om min stilling, vil jeg sige, at jeg tror ikke, jeg adskiller mig fra de øvrige medlemmer her i salen ved i højeste grad at være mig det ansvar bevidst, som vi har, når vi sidder herinde. Det ærede medlem nævnte endvidere i sin omtale af mine bemærkninger om militær-

[Helge Madsen.]

spørgsmålet, at jeg havde talt om spredningsprincippet og frivillighedsprincippet som de ting, vi fra retsforbundets side gik ind for på dette område. Han ville dog ikke drøfte spredningsprincippet, fordi han — som han erklærede — ikke var strateg. Derimod spurgte han, om vi fortsat hævdede frivillighedsprincippet. Det kunne være interessant at høre, hvad venstre mener om dette spørgsmål. Socialdemokraterne og det radikale venstre har i sin tid stillet forslag om en frivillig ordning. Venstre har ikke ytret sig om spørgsmålet. Det kunne være interessant at vide, om venstre vil være med nu til en ordning på frivillig basis. Det er jo da ikke noget nyt princip; dengang vi skulle sende soldater til Suez, blev det jo anerkendt; soldaterne, der blev sendt derned, blev jo udtaget på frivillig basis, og vi tror på, at dette syn på frivilligheden, sådan som det f. eks. kommer til udtryk i hjemmeværnsordningen, vinder frem. Jeg har endda fået refereret — men dette må jeg måske ikke sige — fra den sidste efterårsmanøvre, at hjemmeværnets indsats var over forventning, således at man på et givet tidspunkt var nødt til at neutralisere det for ikke at få alle faldskærmstropperne udryddet på én gang.

Jeg må erkende, at jeg misforstod det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger i går om grundstigningsskyld. Jeg troede i går, at det ærede medlem havde udtalt sig til gunst for den, og det var jo et plus i mine øjne — det må det ærede medlem forstå. Nu vil han ikke være med. Han siger, at han hverken vil være med til grundværdistigningsskyld eller grundskyld. Det forstår man ikke rigtig. Jeg nævnte i går, at grundskyldsforslaget, som det foreligger efter grundskyldskommissionens betænkning, går ud på, at alle landets brug gøres til jordrentebrug, til sådanne brug, som det ærede medlems forgængere stemte for i 1919. Jeg kan heller ikke forstå, at man skulle være så bange for at få en konjunkturbestemt afgift. Det er jo det, man taler om på andre områder.

Så spurgte det ærede medlem: vil retsforbundet fortsat være med til at kræve, at skatterne skal reduceres med grundskyldens provenu? Jeg forstår, at når jeg siger ja til det, har vi — eller det tør jeg måske

ikke gå ud fra — venstres tilslutning til dette, og så kunne det jo være, at vi også fik dem med til grundskylden for at få skatterne ned ad denne vej. Men med hensyn til at få skatterne ned venter vi jo stadig væk på at få dækning for den folkepensionering, som venstre selv var med til at stemme for.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller nævnte det ærede medlem hr. J. M. Pedersens indsats i finansudvalget og mente, at den ville blive begrænset fremover. Det kan han jo ikke vide noget om, men jeg pegede i går på, at en spareindsats vil virke bagud på bevillingerne og på ansøgningerne og standse dem, inden de kommer i finansudvalget. Mon ikke vi kan være enige om, at det ikke så meget er det formelle som realiteterne, der tæller? Det afgørende må dog være, at besparelserne finder sted, og ikke den form, hvorunder det sker.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller nævnte til sidst, at retsforbundet valgte stilling. Ja, vi valgte den stilling, som vi vurderede ville give os de største muligheder for at få gennemført de reformer, som vi mener vi er forpligtet til at føre frem fra teori til realiteter. Derfor valgte vi den stilling, som vi tog.

Alfred Jensen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, i går stod her på talerstolen, var han svært angrebet af influenza. Vi havde håbet, at den skulle fortage sig, så han havde været i stand til at føre denne debat igennem. Desværre fik den et stærkere tag i ham, end den havde i går, og det er årsagen til, at jeg i hans fravær på min gruppes vegne skal fremsætte nogle bemærkninger i fortsættelse af den debat, der har været ført.

For det første vil jeg gerne sige, at statsministerens svartale ikke var særlig oplysende med hensyn til de spørgsmål, hvorom vi ønskede at få besked. Det drejer sig om spørgsmålet angående forslag til lejelov, det drejer sig om boligbyggeriet, det drejer sig om beskæftigelsen og naturligvis også om de militære udgifter og tjenestetiden. Statsministeren gik uden om disse problemer og mente, at de kunne diskuteres senere.

Det forekommer os, at det var rimeligt, om regeringen, når den har haft sommeren

[Alfred Jensen.]

til sin rådighed, var nået frem til klart at kunne besvare de spørgsmål, man med rette stiller i en debat som den, der føres her. Vi ved meget vel, at vi senere kommer til at tage stilling til spørgsmålene, men vi ved også, at der er en række problemer, som ønskes afklaret, og som bør afklares af hensyn til det videre forløb.

Vort partis stilling til den førte politik og til det, der skal ske fremefter, er jo klar. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen rede-gjorde herfor i går i overensstemmelse med de synspunkter og retningslinjer, vi trak op i sommerens folketings-samling. Her gik vi imod den forbrugsbegrænsende, arbejdsløshedsskabende politik og sagde, at man i stedet for burde gå en anden vej: at skære militæruddgifterne ned og anlægge en anden udenrigs- og handelspolitik, end man tidligere havde gjort. Det er de synspunkter, ud fra hvilke vort parti vil arbejde i den samling, hvis lovgivningsarbejde kun dårlig er begyndt.

Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til visse af de rejste spørgsmål, som enten ikke er blevet besvaret eller besvaret på en måde, som vi ikke kan erklære os indforstået med.

For det første rejste det ærede medlem hr. Aksel Larsen det spørgsmål, om regeringen ikke havde tænkt sig at stille krav over for Tyskland om at få den krigsskadeserstatning, vi har til gode. Han førte dette spørgsmål frem i forbindelse med regeringens planer om at skaffe erstatning for de tab, visse borgere kan have lidt ved nationalisering, socialisering eller lignende foranstaltninger i Sovjetunionen og Østeuropa. Det er klart, at den krigsgæld, tyskerne har til Danmark, er langt, langt større, og at betaling af den ville hjælpe Danmark langt, langt mere end løsningsen af de andre problemer. Derfor er det rimeligt, at dette spørgsmål rejses i denne forbindelse, og det forekommer mig at være forkert, at statsministeren ikke giver udtryk for regeringens stilling til dette spørgsmål. Det ville være såre rimeligt, om man fik dette erstatnings-spørgsmål løst nu, da man indgår i et militært samarbejde med Vesttyskland. Det var dog rimeligt, at man fik det gamle regnskab gjort op. Men der er måske mere sandhed i det ord, der står ude i friheds-

museet, end man tænker over — jeg tænker på et citat, som findes i en af de illegale aviser, og hvori det hedder:

„Hunnerne har du enten for dine fødder eller i din strube“.

Det var Churchill, der fremsatte denne udtalelse, og det er ham, der har gjort opmærksom på, hvorledes de herskende kredse i Tyskland har optrådt over for andre lande. Det er vel bemærkninger, som vi også bør tage i betragtning, nu da man har ført Danmark ind i et militært samarbejde med den tidligere undertrykkerstat Tyskland, nu da danske soldater kommer til at marchere side om side med soldater i de forhædte tyske uniformer og også ledelsen i adskillige situationer vil ligge i tyske generalers hænder. Jeg ville som sagt finde det rimeligt, om man fik besked om, hvad man tænker sig på dette punkt, og lige så rimeligt ville det være, om man fik besked om, hvad der egentlig forhandles om angående dansk-tysk fælleskommando, så at man ikke skal være henvist til kun at modtage oplysninger herom over Bonn — oplysninger, som dårlig nok bliver kommenteret af regeringen. Befolkningen må have krav på klarhed på dette punkt. Jeg behøver vist ikke give udtryk for, at mit parti ikke billiger det samarbejde, der her er tale om, og som synes at være temmelig langt fremskredent.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen gjorde også opmærksom på, at regeringen ikke havde taget noget selvstændigt initiativ i nedrustningsspørgsmålet. De bemærkninger, den højtærede statsminister gjorde, er udtryk for, at man erkender, at et sådant initiativ ikke har været taget, og der tales om, at det jo egentlig er stormagterne, der må træffe aftalen. Statsministeren henviser til det vestlige forslag, som blev fremført på nedrustningskonferencen, og som han mener imødekommer Sovjetunionen på en række områder og kan danne grundlag for videre forhandling. Det er muligt; men dette forslag imødekommer i hvert fald ikke de ønsker, som millioner verden over nærer: at prøvesprængningerne af atom- og brintbomber indstilles; og det forekommer os, at det er et af de vigtigste problemer. Jeg synes, at der fra dansk side burde gøres en større indsats, end der er gjort for en løsning af dette spørgsmål.

[Alfred Jensen.]

Og samtidig med, at man nu diskuterer radioens frihed og drøfter censur, er det noget forstemmende at se, at de kredse, der kræver, at Mykles bog skal oplæses i brudstykker, ikke havde den samme interesse i at få Albert Schweitzers appel oplæst i radioen. Det må forekomme almindelige mennesker mere rimeligt, at denne manende appel til menneskeheden om at indstille prøvesprængningerne gennem en aftale mellem de store nationer blev læst op end netop det andet. Nu står vi i den situation, at brede kredse i det danske folk ikke kender indholdet af Albert Schweitzers appel, ikke ved, hvad den er begrundet med, og hvad den går ud på. Jeg vil opfordre radio og regering til at drage omsorg for, at Albert Schweitzers appel bliver læst op i den danske radio, som den er blevet det i andre landes radioer.

Hvad militærudgifterne angår, har vi ikke fået noget som helst fingerpeg om, hvorledes der skal fares frem i den kommende tid. Også det forekommer lidt urimeligt, når man ved, at man allerede før valget havde en militærordning så nogenlunde klar; den skulle blot konfirmeres af NATO-myndighederne. På denne baggrund er det beklageligt, at vi ikke kan få besked om, hvad man egentlig vil ofre af penge på militæret, hvor meget mandskab man agter at indkalde, hvor lang tjenestetiden skal være o. s. v. Det er jo ikke et spørgsmål af ny dato; det er ikke et spørgsmål, som bør udskydes til diskussion og løsning, indtil forslag om en ny militærordning fremsættes. Vi har for længst her i tinget stillet forslag om, at tjenestetiden skulle nedsættes til 12 måneder. Vi har motiveret vort forslag med de nedskæringer, man har foretaget andre steder, og jeg ser, at der ikke alene i vort parti, men også i andre dele af befolkningen er enighed om, at tjenestetiden bør sættes ned til at være højst 12 måneder. Et af regeringspartierne — måske to — har jo samme standpunkt. Det vil sige, at der på dette område ikke blot burde skabes klarhed, men også foretages foranstaltninger til nedsættelse af tjenestetiden og til nedskæring af de militære udgifter. Også hvad dette sidste område angår, har mit parti givet udtryk for, hvorledes vi mener der bør optrædes; vi har foreslået klækkelige nedskæ-

ringer af de militære udgifter og sagt, at i første omgang kunne man skære ned med 200-300 mill. kr. årlig, men egentlig bør man gå længere ned.

Det er klart, at overenskomstforholdene, lønninger og pristal også har været til debat her, og jeg har med interesse hørt den megen tale om, at vi må have et andet pristalsystem, for det, vi har, er ikke tilfredsstillende. Det skal jeg gerne erkende, men jeg vil samtidig sige, at dette pristalssystem så sandelig ikke favoriserer lønmodtagere, folkepensionister og andre, der får deres indtægter reguleret efter det. Man kan snarere sige tværtimod, for pristallet bygger jo på en indtægt, som adskillige medborgere ikke har; derfor kommer der i det forbrug, som bestemmer udgiftstallet, varer med, som hundredtusinder enten ikke har mulighed for at købe eller ikke har mulighed for at bruge i det omfang, hvormed de indgår i pristalsberegningen. Men i øvrigt må man sige, at selve udregningen af pristallet har mindre interesse, når man den ene gang efter den anden kommer ud for, at de reguleringer, som lønmodtagerne skulle have ifølge pristallet, ikke gennemføres, simpelt hen fordi man beslutter at lave et særpristal, på trods af at man i overenskomsterne er gået ud fra, at arbejderne skulle have dækning for prisstigningerne i det omfang, de finder sted og bliver indregnet i pristallet. Min partifælle, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, har jo allerede i første omgang kritiseret den måde, hvorpå man optræder over for lønmodtagerne. Det må også bemærkes her, at vi ikke alene fik det særpristal, som betød, at 194 kr. ikke blev indregnet i pristallet, men at man samtidig vedtog at holde folkepensionsbidraget udenfor; det var jo en forringelse; som arbejderne ikke havde regnet med og ikke kunne regne med, al den stund dette bidrag hører med til skattebetalingen ligesom andre direkte skatter, der indgår i pristallet. Når man farer frem på den måde, er det ikke urimeligt, at pristallet kritiseres, og at lovgivningsmagten kritiseres. På den baggrund er det heller ikke urimeligt, at lønkrav rejses på arbejdspladserne, og at de føres frem den ene gang efter den anden i ønsket om at nå til en løsning af de økonomiske besværligheder, som den enkelte har.

Det ærede medlem hr. Helge Madsen

[Alfred Jensen.]

talte om, at folket selv skulle skaffe sig gode levevilkår. Ja, det passer, i alt fald hvad arbejderne angår; de må i allerhøjeste grad være ude derom, ikke alene hvad indsats af slid og slæb angår, men også med hensyn til at vogte om de rettigheder og lønningsvilkår, de har opnået ved overenskomsterne. Det er ting, man må tage i betragtning her ved behandlingen af de arbejdsretlige forhold. Man bør forstå, hvad der den ene gang efter den anden er fastslået, at arbejderne er den svage part på arbejdsmarkedet, og at vi netop derfor har brug for en lovgivning, som ikke hæmmer arbejdernes muligheder for at forbedre deres stilling, men som hjælper dem, og det er det, min partikammerat har givet udtryk for.

Det er klart, at de problemer, der foreligger her, ikke kan løses hverken ved en bonusordning eller ved, at man giver arbejderne mulighed for at købe aktier. De løses simpelt hen kun ved, at man giver arbejderne andel i det forøgede udbytte, som fremstilles med deres næver, giver dem disse bedre vilkår i form af højere lønninger, i form af nedsættelse af arbejdstiden. Derfor føres disse krav frem, og derfor er enhver her i samfundet interesseret i, at de lønforhandlinger, som nu foregår, føres på en sådan måde, at der gives arbejderne de indrømmelser, som der her er tale om, indrømmelser, som samfundet kan og bør give arbejderne. Det er klart, at hvis arbejdsgiverne vil opgive den nej-politik, de hidtil har ført, vil overenskomstsituationen kunne løses på værdig og god måde og på en sådan måde, at arbejderne ikke tvinges til at gå i strejke og derved udsættes for indtægts- tab for at sikre den retmæssige sociale position, som tilkommer dem.

Jeg har mærket mig, at der i spørgsmålet om beskæftigelsen har været ført en lille diskussion om, hvorvidt arbejdsløshedstallet var størst under den tidligere eller under den nuværende regering. Det forekommer mig, at på den måde kan spørgsmålet ikke stilles og behandles. Under valgkampen efter den forrige regering hed det: far må ikke blive arbejdsløs! Der blev givet løfte om bedre beskæftigelse — fuld beskæftigelse, blev der sagt. Det er diskuteret, om fuld beskæftigelse er en arbejdsløsheds-

procent på 2, eller om procenten eventuelt kan være noget højere. Efter min opfattelse må fuld beskæftigelse betyde, at enhver kan få arbejde, og at enhver har mulighed for at få et arbejde, der giver ham en løn, som sætter ham i stand til at klare det daglige udkomme. Men det er vi ikke nået frem til, tværtimod, vi har en arbejdsløshed, som er temmelig konstant, og som er ganske ødelæggende, ikke alene for de tusinder, den rammer, men også for dem, som frygter for, at arbejdsløshedens svøbe kommer til at ramme dem i næste omgang. Med den rationalisering og modernisering af erhvervslivet, der finder sted, ved vi, at adskillige arbejdere står over for at blive kastet ud i arbejdsløshed i en alder, hvor de ikke har store muligheder for hverken at komme ind på en anden arbejdsplads eller at få den omskoling, der tales så meget om. Derfor er det rimeligt, at kravet om fuld beskæftigelse rejses, og derfor er det rimeligt, at kravet om en arbejdstidsforkortelse føres frem som et af de midler, der kan tjene til at bringe flere ind på arbejdspladserne.

Her har min partifælle, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, også berørt de arbejdsformer, vi har her i folkettingen, idet han har kritiseret, at et flertal i finansudvalget, der ikke dækker et flertal i folkettingen, er i stand til at forhindre visse foranstaltningers gennemførelse. Vi har altid haft den opfattelse, at lovgivningsspørgsmål burde afgøres her i folkettingen, og det har jeg talt for, både da vi behandlede tillægsbevillingsloven og ved andre lejligheder. Vi har fortsat den opfattelse. Men det er da helt urimeligt, at foranstaltninger, der skal tjene til at skaffe arbejde til ledige næver, det være sig i landsby eller købstad eller hovedstad, skal bremses, fordi et tilfældigt flertal i folketingets finansudvalg ikke ønsker at være med hertil. Det var på denne baggrund, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen rejste spørgsmålet, om ikke regeringen da ville gå direkte til folkettingen med sådanne forslag og sikre deres vedtagelse, hvorved der ville blive mere beskæftigelse til de ledige hænder.

Jeg vil også gerne sige et par ord om boligbyggeriet. Jeg har hæftet mig ved, at regeringen i sin erklæring siger, at den vil have det størst mulige boligbyggeri for at komme

[Alfred Jensen.]

bolignøden til livs, for at sikre en sanering og for at skaffe boliger til de store årgange. Hvis det er hensigten, nytter det da ikke at diskutere en afvikling af boligstøtteloven, så skal der bygges betydeligt mere end de ca. 20 000 boliger, der nu opføres årligt, så skal vi op på et betydeligt større byggeri. Enhver ved jo, at de vilkår, hvorunder byggeriet arbejder, at finansieringsforholdene for byggeriet er af en sådan beskaffenhed, at det ikke vil være muligt på rentabel basis at opføre så stort et antal boliger. Det vil det ikke være, fordi tusinder og atter tusinder af medborgere ikke er i stand til at betale den husleje, der kræves, hvis de skal betale den fulde rente, hvis de skal betale de fulde omkostninger ved byggeriet. Derfor forekommer det os, at det havde været rimeligt, om man her fik en forklaring på, hvordan regeringen agter at gennemføre et sådant forøget byggeri.

Det er klart, at dette er et spørgsmål, der ikke alene angår arbejderne og de unge, der skal sætte bo, men det angår også erhvervslivet og dem, der skal søge deres beskæftigelse ved byggeriet og i de fag, der berøres deraf. Hvis man vil køre frem efter de retningslinjer, man har talt om, og afvikle boligstøtteloven, så vil med det renteniveau, man har i øjeblikket, murere og tømrere, murerarbejdsmænd og jord- og betonarbejdere kunne skyde en hvid pind efter et arbejde i den kommende tid, så bliver der ikke noget til dem. Derfor synes jeg, at regeringen på dette område burde være kommet frem med forslag, som sagde, på hvilken måde dette problem skal løses. Vi har den opfattelse, at der er rådne boliger nok, der skal saneres, der er tilstrækkelig med bolignød til, at der må opføres betydeligt flere boliger, end der er opført i de senere år. Men det kan kun ske ved at opretholde en boligstøttelov, der sikrer en rimelig leje for dem, der skal ind i disse boliger, og i samme forbindelse kan man så drage omsorg for, at de nødvendige kontrolforanstaltninger gennemføres.

Det er de synspunkter, vort parti den ene gang efter den anden har givet udtryk for. Ud fra dem vil vi arbejde i den kommende tid og tage stilling til de lovforslag, der bliver fremsat, og hvis lovforslag ikke fremsættes, vil vi selv drage omsorg for,

at de bliver ført frem og sat til behandling her i folketinget.

Frederik Lynge: Det vil måske synes mærkeligt, at begge de grønlandske repræsentanter tager ordet under denne debat, men som bekendt er Grønland den allerstørste del af det danske rige, og her tårner problemerne sig op i den brydningstid, hvori landet i dag befinder sig.

Når jeg har ønsket at sige nogle ord i forbindelse med debatten i anledning af den højtærede statsministers åbningstale, er grunden den, at jeg gerne ville komme ind på enkelte sider af talen, som efter min mening vil kunne få betydning for forholdene i nutidens Grønland. Den højtærede statsminister har i begyndelsen af sin tale fremhævet Danmarks medlemskab af De Forenede Nationer, der er grundlaget for Danmarks udenrigspolitik, og at dette medlemskab forpligter Danmark til at yde sin medvirken til en virkeliggørelse af denne verdensorganisations mål. Hensigten med denne min påpegning heraf er at udtrykke ønsket om, at man hervedefra helst ikke længere stadig betragter denne del af det danske rige, Grønland, som alt for fjern og isoleret, ja, oven i købet som udland, men at man derimod gør sig klart, at Grønland af De Forenede Nationer i 1954 med overvældende majoritet er blevet anerkendt som en del af det danske rige. Noget andet er, at vi grønlandere på grund af forholdene, naturforhold, erhvervsforhold, de klimatiske forhold m. v., som vi lever under, kan have et andet syn på livet end vest-europæiske folk, der lever under mildere og gunstigere forhold og med meget ældre kulturstade end vort. Til trods herfor ønsker vi ikke eller vil meget nødtigt over én kam blive betragtet som et af de underudviklede lande, selv om mange måske endnu betragter os som et af disse.

Den højtærede statsminister udtalte vedrørende Grønland:

„Udbygningen af det grønlandske samfund fortsættes stadig både på vest- og på østkysten.“

Denne udtalelse er til stor betryggelse for os, for gennem udbygningen er vi, navnlig igennem de senere år, blevet vidne til Danmarks virkeliggørelse i gerning af sin forpligtelse over for Grønland, som er opfyldt og frem-

[Frederik Lynge.]

deles opfyldes ved det store opbygningsarbejde, der hidtil er sket i landet for midler, som den danske stat giver os og fremdeles vil give os til forbedring af så at sige alle vore forhold deroppe.

Samtidig med at dette store udbygningsarbejde foregår i landet, må man ikke være blind for — her vil jeg gerne udtale som min mening en opfattelse, som jeg ved adskillige af mine landsmænd deler — at den grønlandske befolkning i tide og snarest oplyses om, ja, opdrages til, at forstå det fælles mål under den nuværende og fremtidige udvikling: at det er og bliver det grønlandske samfunds ufravigelige pligt at bære sin del af vore samfundsudgifter deroppe, ikke alene som hidtil kun en ringe del af vore sociale udgifter og ikke blot som nu modtage store investeringsbeløb fra Danmark, men at vi også selv må være med på dette område.

Den måde, hvorpå man i Grønland skaffer midler til den grønlandske landskasse og dermed de grønlandske kommuner, så at de kan bestride nogle af de sociale udgifter m. m., trænger efter min mening i høj grad til at blive taget op til en grundig revision. Sagen er nemlig i dag den, at man i Grønland må spise meget slik, sukkervarer og chokolade, ryge megen tobak, cigarer og cigaretter samt drikke meget øl og spiritus m. v. netop for at skaffe de offentlige grønlandske kasser midler til arbejde med. Dette er bl. a. medvirkende til at give grønlænderen et nedværdigende omdømme, og det kan ikke siges at være en heldig baggrund for en sund udvikling. Netop disse afgiftpålagte varer bliver dyrere og dyrere for forbrugerne i Grønland.

Af de nylig fra Grønland modtagne referater af landsrådsforhandlingerne fremgår det bl. a., at det grønlandske landsråd i år har måttet nedskære 13 af 15 grønlandske kommuners budgetter med et samlet beløb på op imod 1 mill. kr., fordi landskassen, der i de senere år har haft en indtægt på 5 mill. kr. årlig, ikke har kunnet efterkomme kommunernes krav om forbedringer af eksisterende anlæg samt nye anlægsarbejder i kommunerne. Kunne man ikke finde en ordening — dette vil jeg gerne sige til overvejelse for de bevillende myn-

digheder — hvorefter staten kunne yde landskassen et passende beløb eventuelt som lån på lempelige afbetalingsvilkår, således at de grønlandske kommuner bliver i stand til at opfylde de krav, der stilles fra befolkningens side om arbejder, man finder særligt påkrævede inden for de pågældende kommuner, og således at kommunerne selv kommer mere med i opbygningsarbejdet?

Den højtærede statsminister nævnte i sin tale, at der i indeværende folketingsår ville blive fremsat lovforslag om indførelse af skat ved kilden for sømænd. Vi har fået underretning om, at ministeren for Grønland i fjor har nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til en beskatningsordning for Grønland. Det er min overbevisning, at skat ved kilden, som statsministeren omtalte, ville passe bedst for Grønland, den dag beskatning bliver indført deroppe; denne form for beskatning er heller ikke ukendt blandt den grønlandske befolkning fra tidligere år, og mon ikke dette ville medføre et simplere og mindre administrationsapparat end det, man hidtil har været ængstelig for ved indførelse af beskatning i Grønland.

En af årsagerne til de i mange tilfælde berettigede krav fra grønlændernes side om lige løn for lige arbejde, der imidlertid endnu ikke opfyldes i videre udstrækning, er og bliver, at der ikke betales skat i Grønland, og det er netop det, som bl. a. holder lønniveauet og priserne på grønlandske produkter nede.

Den højtærede statsminister sagde i sin tale bl. a.:

„Det er derfor meget nødvendigt, at der tilvejebringes grundlag for øget produktion og beskæftigelse“.

Også her må Grønland komme med i billedet først og fremmest med hensyn til forøgelse af produktionen, men også med hensyn til beskæftigelsen. Der er i Grønland meget stærke ønsker om forbedringer inden for det grønlandske produktionsliv f. eks. ved indførelse af yderligere forædling af produkterne i selve landet med det formål at opnå større produktion af færdige varer til eksport fra Grønland.

Vel ved jeg udmærket, at der allerede i dag finder adskillige former for forædling sted af de grønlandske produkter i visse byer, idet der findes fabrikanlæg til behand-

[Frederik Lyngø.]

ling af rejer, fåre- og lammeprodukter samt til fiskefiletering, lynfrysning og andet; men det må formodes, at der ved indførelse af yderligere forædling på andre områder vil kunne opnås en bedre produktion; og investeringer på erhvervslivets område lader under normale forhold til stort set at være rentable.

Jeg skal her nævne en enkelt side af produktionen, hvorom der har været fremsat ønsker fra forskellig side deroppe. Det drejer sig om oprettelse af et skindgarveri, eventuelt flere skindgarverier, til garvning af skind af forskellige hav- og landdyr, der i forvejen opkøbes og eksporteres af stats-handelen. Derved ville man formentlig kunne opnå bedre priser både til producenten og til den kgl. grønlandske stats-handel; som det er nu, kommer disse produkter herved i rå, saltet eller tørret tilstand til videre behandling af opkøberne eller på anden måde. Dette ville sikkert også medføre større beskæftigelse for den stedlige befolkning.

Den højtærede statsminister har også nævnt, at efterforskningen i Grønland efter radioaktive mineraler vil blive fortsat og udvidet. Det takker vi den højtærede statsminister for, men der er jo andet og mere end de radioaktive mineraler i Grønland, som staten i højere grad end hidtil må være interesseret i at efterforske og bringe til nyttiggørelse. Jeg ved udmærket, at det kræver store pengeinvesteringer fra statens side, men netop dette ville i højere grad komme Danmark til gode end selve Grønland som sådan, men alligevel gavne helheden, Danmark og Grønland.

Hvad angår de af den højtærede statsminister bebudede nye lovforslag for Grønland, som kan forventes fremsat i indeværende folketingsår, vil vi imødesæ fremsættelsen af dem med stor interesse.

Per Hækkerup: De indlæg, der er kommet fra de ærede oppositionsordførere, giver mig ikke særlig anledning til at knytte betragtninger til dem. Der har ikke været henvendt bemærkninger til socialdemokratiet; det har fortrinsvis været bemærkninger henvendt til de to ærede ordførere for det radikale venstre og retsforbundet.

Jeg synes imidlertid, der har været en vis forskel i toneføringen i går og i dag. Jeg synes, man gennemgående kan fastslå, at debatten har været behersket og saglig, men jeg synes dog nok, man har lov til at sige, at der lige som var lidt mere sving over, lidt mere bid i de to taler fra oppositionspartierne i dag. Om det nu er nogen virkelig berigelse af den saglige drøftelse, er jeg ikke i stand til at afgøre, men jeg vil gerne i anledning af den diskussion, der har været, sige, at når vi har en regering bestående af tre partier, hvilende på en aftale om samarbejde mellem disse tre partier, er det naturligvis klart, at ingen af partierne har kunnet gennemføre i dette samarbejde alt, hvad de hver for sig ønskede. De tre partier har været nødt til at bøje sig mod hinanden for derigennem at blive i stand til at formulere en fælles regeringspolitik. Efter min opfattelse er det lige så klart, at i et demokrati, hvor partistillingen er, som den er hos os, er dette uundgåeligt; hvis der skal komme noget faktisk og sagligt lovgivningsarbejde i gang, og hvis man skal være i stand til at tage fat på at løse problemerne, må man på denne måde søge at finde frem til et samarbejde. Det er på den anden side også meget klart, at netop når det er sådan, kan det være en taknemlig opgave for oppositionspartierne, som ikke selv har stillet noget alternativ til den politik, regeringen foreslår, og som ikke har fremført nogen konkret kritik af det, regeringen har foreslået, til gengæld at søge at hæfte sig ved, hvad det ene eller det andet parti ikke måtte have fået med i den aftale, som er sluttet partierne imellem, men jeg tror, man har lov til at sige, at det trods alt er glædeligt, at debatten har fået et så meget roligere forløb end det, vi oplevede for 4-5 måneder siden.

Denne glædelige ændring har nok en vis faktisk baggrund også i den ændrede vurdering, der er kommet til udtryk hos oppositionspartierne, af forskellige af de lovgivningsforanstaltninger, der blev gennemført i juni måned. Jeg vil gerne i denne forbindelse minde om, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen gav udtryk for det synspunkt, at afskrivningsreglerne var blevet forbedret, og jeg kan supplere det med, at et partiblads, der står den ærede ordfører for

[Per Hækkerup.]

det konservative folkeparti meget nær, for et par dage siden bragte en næsten begejstret hyldestartikel til den nye afskrivningslov, hvori man fastslog, at der var tale om iøjnefaldende fordele: denne lov er helt enkel og let at administrere, og samtidig stimulerer den til investering og modernisering o. s. v. Jeg synes, det er glædeligt, at man erkender, at den lovgivning, som man selv stemte imod i juni-juli, ser man nu fordelene ved. Det er klart, at hvis oppositionspartiernes anerkendelse af det lovgivningsarbejde, som på andre områder allerede er gennemført, vil slå igennem, bedrer det yderligere klimaet for et positivt samarbejde om den kommende lovgivning.

Jeg har i denne forbindelse mærket mig, at det ærede medlem hr. Aksel Møller i spørgsmålet om vilkårene på arbejdsmarkedet og afgørelsen af arbejdsstridigheder har tilkendegivet, at der her i tinget skulle være et flertal for en løsning, som på en eller anden måde indebar tvungen voldgift, et flertal bestående af 89 medlemmer. Det kan jeg naturligvis ikke bestride. Jeg må blot sige, at jeg ligesom det ærede medlem hr. A. C. Normann undrer mig noget over, at der skulle være en sådan enighed til stede. Det er dog vistnok stadig således, at det konservative folkeparti har ret gode kontakter til arbejdsgiverside, og det er mig ikke bekendt, at Arbejdsgiverforeningen eller arbejdsgiverkredsene har ændret deres principielle holdning over for dette spørgsmål. Men selv om det måske nok kunne være i det konservative folkepartis interesse lidt drillende at spørge om det radikale venstres stilling på dette område, forekommer det mig alligevel at være tvivlsomt, hvad fornuft der kan være i på et tidspunkt, da man i den kommission, der beskæftiger sig med disse spørgsmål, er ved at drøfte tingene, at aktualisere dette. At drage spørgsmålet frem på den måde, som sket er, på et tidspunkt, hvor vi står over for overenskomstforhandlingernes begyndelse, kan vist ikke fremme det, vi dog

er enige om må tilstræbes, nemlig så vidt muligt at opnå en fredelig udgang af overenskomstsituationen.

Må jeg så endelig sige til det ærede medlem hr. Alfred Jensen, der talte om mange spørgsmål og derunder også om beskæftigelsessituationen, at det er tilkendegivet både i regeringens udtalelser og i de bemærkninger, jeg havde lejlighed til at gøre i første omgang, at regeringspartierne og derunder socialdemokratiet betragter produktions- og beskæftigelsesspørgsmålene som de centrale i vor nuværende situation. Derfor er det også regeringens bestræbelser at videreføre en politik, der sætter produktion og beskæftigelse i forgrunden og gør det på en måde, så man undgår den vanskelighed, vi tidligere har været ude for, når vi iværksatte foranstaltninger for at øge produktion og beskæftigelse, nemlig at vi så til gengæld havnede i et stigende valutaunderskud. Af den formulering, regeringen har givet sin redegørelse, og af oversigten over de foranstaltninger, man agter at iværksætte, fremgår det klart, at regeringens politik sigter på på én gang at bevare ligevægten i balanceforholdet over for udlandet og at stimulere igangsættelsen af øget produktion og beskæftigelse og gøre det ved at fremme investeringstilbøjelighederne og opsparingen. Jeg tror, det ville være i alles interesse, om vi kunne forene kræfterne i et arbejde i den retning, og jeg vil gerne gentage min opfordring til, at vi forsøger at yde en sådan positiv indsats.

Stats- og udenrigsministeren (*H. C. Hansen*): Det ærede medlem hr. Erik Eriksen kunne naturligvis ikke være tilfreds med min replik eller med åbningstalen, og hvem kan vente det? Det ærede medlem var lidt fortørnet over, at jeg havde brugt en vending om, at det, det i øjeblikket drejer sig om, nok mere er at søge at forene kræfterne om det, der samler, end blot at forsøge at få markeret og uddybet det, der splitter, det, der kan, og det, der har kunnet splitte.

Ja men mit synspunkt blev fremført som

[Stats- og udenrigsministeren.]

en imødekommenhed over for et næsten tilsvarende synspunkt, som det ærede medlem hr. Aksel Møller havde fremført, også fordi jeg syntes, det var en særdeles fornuftig betragtning. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen skal derfor ikke være bitter over, at jeg har fremsat disse udtalelser, for de er simpelt hen så godt ment, som de er sagt, og jeg håber, at det efterhånden vil gå op for det ærede medlem — navnlig da i løbet af folketingsåret — at vi er netop så pæne mennesker, som denne betragtning giver udtryk for. Kan oppositionen leve op til noget tilsvarende, bliver vi altså pæne mennesker alle sammen, og så må det blive et lykkeligt og godt arbejde, der kan udføres herinde.

Jeg lagde mærke til de betragtninger om samarbejdet mellem venstre og de konservative, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen fremkom med, og jeg forstår jo, at forskellen på samarbejdet mellem de tre regeringspartier og samarbejdet mellem venstre og de konservative er, at venstre og de konservative har et fælles grundsyn — det lyder, som om det var et højskoleforedrag, der skulle holdes. Hvis der er et sådant fælles grundsyn, er det, man spørger sig selv: hvorfor slår de to partier så ikke pjalterne sammen på den ene eller den anden måde? Eller rettere: hvorfor begynder så ikke venstre at trække de konservative — jeg siger ikke pjalter, det ville være meningsløst allerede nu at bruge det udtryk, men hvorfor trækker venstre så ikke det konservative folkeparti ind i venstre og laver den store helhed med det fælles grundsyn, som skal forene det borgerlige Danmark imod alt det forfædelige på den anden side? Jeg tror, at der er mange fælles grundsyn mellem partierne her i folketinget, men jeg mener, vi skal være lidt forsigtige med at udslette partiernes særpræg så meget, at vi gør partierne til én eneste fælles ting.

De tre partier, der er repræsenteret i regeringen, er ikke et enhedsparti, giver sig ikke ud for at være et enhedsparti og bilder ikke nogen ind, at de har sådanne virkelig generelle retningslinjer, at partiskellene slettes ud, for sådan er forholdet ikke. Det er tre partier, der er gået sammen i et regeringsfællesskab for at søge at få et

stykke praktisk arbejde udført. Det skal øjensynlig i dag over for befolkningen fremstilles, som om alternativet til det regerings-samarbejde, der her er etableret, er venstre og de konservative. Nej, det er ikke alternativet, det er jo en urigtig fremstilling. Hvad enten venstre alene eller venstre sammen med det konservative folkeparti havde dannet regering efter den 14. maj, havde denne regering måttet henvende sig til et eller flere af de partier, der er med i den nuværende regering, og bede om støtte til lovgivningsarbejdet. Når det er tilfældet, kan vi ganske roligt drage den konklusion, at medens det ærede medlem hr. Erik Eriksen unddrog sig et regeringstilbud, han havde — hans motiver vil jeg ikke diskutere — unddrog sig ledelsen af et fælles arbejde, har denne regering påtaget sig det. Så kan man tale om fælles grundsyn lige så ofte, man vil, men ude omkring i landet sidder jo alligevel de ærede medlemmer hr. Erik Eriksens og hr. Aksel Møllers vælgere og spørger om, hvor meget det fælles grundsyn egentlig er værd. Hvor meget er det egentlig værd, når man den dag, man står med magtens muligheder og sejrens palmer, og hvad det nu hedder, alligevel flygter fra det ansvar, man skulle påtage sig? Derfor gratulerer jeg med det fælles grundsyn og håber, det kan bære kraftigere fremskridt, og kan der virkelig komme en ordening med et fælles parti, skal jeg da ikke have noget imod det; jeg ved så ikke, om den side af salen vil være synderlig interesseret i det.

Men ellers har jeg stadig den opfattelse, at nogle partier her i salen, som hver for sig har deres grundopfattelse, har forpligtelse til, eller i hvert fald føler det som en forpligtelse, i bestemte situationer at finde et fælles grundlag for det arbejde, som nu engang skal gøres; denne forpligtelse har de tre regeringspartier påtaget sig. Det er måske rigtigt at tilføje, at hvis den valglov, vi har, skal blive ved at gælde, kan der ikke dannes en regering her i landet, som kan føre en politik suverænt og uafhængigt. Det må altid ske ved et samarbejde mellem flere partier, hvad enten det så er venstre eller de konservative, der må søge tilslutning, eller det er socialdemokratiet, der må søge tilslutning. Sådan er forholdet nu

[Stats- og udenrigsministeren.]

og fremefter, og det er ikke urigtigt at lade befolkningen blive ganske klar over, at stillingen er således.

Det er da klart, at jeg ville have det lettere — hvorfor skal vi lave kunster med det? — hvis jeg havde talt alene for mit eget parti i en forhandling som denne; så ville jeg da stå meget friere, selvfølgelig. Hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen var leder af en regering, der rummede flere partier, ville han på samme måde være tvunget til at tage forskellige hensyn, som var pålagt ham derved. Hvorfor skjule det? Skal det være nogen hemmelighed eller noget mærkværdigt? Det er da indlysende, at når jeg taler for tre partier, der er i én regering, må jeg bestræbe mig for at forme mine udtalelser sådan, at de dækker alle tre partier. Jeg har forstået, at man ville drille os dermed eller angribe os derfor. For min skyld gerne. Jeg har ikke spor imod, at lytterne og salen er fuldstændig klar over, at sådan er det, for det ved jo ethvert fornuftigt menneske både her i salen og ude over det ganske land.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen ville — hvis jeg må springe fra denne mere almene betragtning om den politiske stilling herinde — ligesom forlænge vor lille emigrationstal-meningsudveksling. Jeg gjorde opmærksom på, at der ikke er stor forskel på, hvor mange der er emigreret til oversøiske lande i det ærede medlems regeringsperiode, og hvor mange der er emigreret i vor regeringsperiode, det er omtrent det samme. Og hvis vi tager Sverige, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen nævnte, ja, så er der en ubetydelig forskel i vor disfavør. I de år, da det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde regeringsansvaret, fra 1950 til 1953, var der henholdsvis 17 000, 19 000, 23 000 og 20 000 danske, der arbejdede i Sverige, og i vor regeringsperiode har tallene været 16 000, 18 000, 22 000 og 25 000. Ja men er det værd at diskutere? Der er jo ikke holdepunkt for noget som helst argument i disse ting, og jeg synes, vi skal lade være at forsøge at antyde, at forholdene herhjemme er så dårlige, at folk må flygte ud af landet og finde sig til livets ophold andre steder. I årene fra 1948 til i dag har det såmænd hvert år

været omtrent det samme antal mennesker, der har taget beskæftigelse andetsteds.

Jeg er glad for, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen udtalte sine pæne ord om lovene om skattefri afskrivninger og om investeringsfonds. Jeg må måske have lov at sige, at disse forslag kunne jo have været gennemført før valget, men det ville man ikke; nu er de gennemført, men man kunne have gennemført dem tidligere, for vi fremsatte jo lovforslag herom før valget. Opstil nu ikke de ting, der er gennemført, og som man laver propaganda på ude omkring, på en sådan måde, at de forvirrer nogen, for i erhvervslivet er man fuldt vidende om, at investeringsfondslovgivningen og afskrivningslovgivningen er et virkelig betydningsfuldt skridt til forbedring af investeringsmulighederne i den kommende tid. Det synes jeg det er væsentligt at få slået fast.

Der er talt en del om forsvarsspørgsmålet, også af det ærede medlem hr. Erik Eriksen. Det ærede medlem sagde i dag, at han mente — så meget vidste man jo i hvert fald, sagde det ærede medlem, selv om der er hemmeligholdelse omkring sagerne — at der er opnået enighed mellem de tre partier i forsvarskommissionen; jeg tror endda, det ærede medlem sagde: mellem de tre partier om et forslag, som kunne være fremsat før valget. Jeg havde indtryk af, at man i forsvarskommissionen — så meget fornemmelse havde jeg jo også af, hvad der forelå i den hemmelige kommission, omtrent lige så meget som det ærede medlem hr. Erik Eriksen, vi har jo nok gået og smålusket på samme måde, vi to, for at skaffe os en smule viden — var nået til overensstemmelse om nogle hovedlinjer uden nogen beløbsramme og med en række ting stående fuldstændig åbne, og jeg havde det indtryk, at hverken i mit parti eller i det ærede medlem hr. Erik Eriksens parti fandt der før valget nogen debat sted om en indstilling fra forsvarsudvalget. Det ville altså have været forholdsvis vanskeligt at have fået nogen løsning gennemført forud for valget.

Så vidt mine fornemmelser rækker — de kan være fuldstændig forkerte, det er jeg klar over, men jeg tror, jeg nogenlunde rammer det rigtige ved det, jeg siger — har

[Stats- og udenrigsministeren.]

vi nu til opgave at få tilvejebragt en endnu bredere enighed om hele forsvarsspørgsmålet. Jeg ved da godt, hvilke vanskeligheder der er, det kan man jo høre på det ærede medlem hr. A. C. Normann, han har både den ene og den anden bekymring. Men det har vi vidst hele tiden. Jeg ved godt, hvilke problemer og bekymringer der kan foreligge. Men jeg ville finde, at det var en væsentlig opgave for os at bygge bro over fortidens modsætninger og finde et grundlag, hvorpå samling om dette spørgsmål kunne etableres. Er det så dårlig en tankegang? Er det helt forkert at sætte sig det mål og stile derefter? Jeg synes det ikke, og jeg vil meget håbe, at det ærede medlem hr. Erik Eriksens landsmødeudtalelse, som jeg læste op, i al sin snørklede og knurvorne facon alligevel dækker over en vis hensigt, som måske kan gøre, at vi kan finde hinanden, netop når det drejer sig om et grundsyn. Når alt kommer til alt, ender det minsandten med, at vi også kan slæbe de konservative med til en fornuftig løsning.

Til det ærede medlems bemærkninger om fællesmarkedsplanerne skal jeg ikke gøre yderligere kommentarer, for jeg forstår, at på det punkt er partierne enige om at sige: lad os nu se, hvordan hele denne situation udvikler sig. Vi betragter det hver for sig som et dybt alvorligt anliggende, et meget alvorligt spørgsmål, og jeg har ikke det ringeste imod endnu en gang at understrege netop det, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen var fremme med, at kun en ordning, der også er tilfredsstillende med hensyn til landbrugsvarerne, er acceptabel for Danmark. Jeg synes, det er fuldstændig rimeligt at få understreget dette synspunkt, som har været hovedbetragtningen for Danmark i samtlige de forhandlinger, der indtil dette øjeblik er blevet ført.

Jeg skal uden videre sige til det ærede medlem hr. Aksel Møller, at man kan jo let, når man sidder og lytter til en debat som den, der fandt sted i går, forfalde til at forveksle ro med blikstille, men der er dog nogle af os i denne sal, som er alt for trænede til så let at forfalde til almindelig blåøjet naivitet; vi vil altid være en smule vagtsomme over for for megen ro, og jeg er ganske klar over, at blikstille, det fore-

ligger der ikke for denne regering, og det var for resten heller ikke det, jeg sagde i mine bemærkninger. Nej, jeg sagde — når man læser sig selv op, er det vist ikke nødvendigt at anmode om tilladelse til at citere:

„Sommermånedernes politiske uvejrer er slået om. Klimaet er blevet bedre. Der er i oppositionens hele oplæg en behagelig tilbagevenden at spore til roligere argumentation og, skal vi sige, normal politisk omgangstone“.

Det ærede medlem må gerne tage vendingen „normal politisk omgangstone“ som udtryk for, at jeg aldrig vil finde på at forveksle ro med blikstille, når vi befinder os over for den politiske opdeling, som nu engang eksisterer i denne sal.

Det ærede medlem beskæftigede sig igen ligesom i går en del med åbningstalens bemærkninger om Atlantpagten. Jeg har svaret derpå i min tale i formiddags. Jeg kan ikke rigtig se, hvordan man kan påstå, at der kan være en forskel i opfattelsen af ordene i åbningstalen, når den radikale ordfører siger, at udtalelserne i åbningstalen er en selvfølge — jeg brød mig ikke om, at den ærede ordfører tilføjede: en banal selvfølge, men således var jo det ærede medlem hr. A. C. Normanns ordvalg.

Men jeg spørger: hvad er egentlig hensigten med at ville forsøge at forringe en opnået overenskomst om noget så væsentligt som landets udenrigspolitik? Jeg har godt set, at Berlingske Tidende har bestræbt sig for det i den senere tid, og det har forbavset mig lidt, for tidligere skrev Berlingske Tidende jo ledere, som var ret ansvarsbevidste, men det er øjensynlig nogen tid siden. Berlingske Tidende har bestræbt sig for ligesom at skabe tvivl om disse ting. Det er der imidlertid ingen rimelighed i at gøre. Hvorfor skal man i forholdet til udlandet bestræbe sig for noget sådant? Når det nu er lykkedes at opnå en sådan overenskomst og en sådan afklaring, som der er tale om her, så er det, jeg spørger: hvorfor skal det gøres til noget tvivlsomt, og hvorfor er det netop en konservativ opgave at forsøge at skabe tvivl, usikkerhed, på et punkt som det, der her er tale om?

Det andet punkt, det ærede medlem hr. Aksel Møller i væsentlig grad var inde på, var det økonomiske. Det ærede medlem ville have en slags borgfred, ville i hvert

[Stats- og udenrigsministeren.]

fald spørge, om regeringen ikke ville udfolde et initiativ. Min personlige opfattelse er den, at på et tidspunkt, da forhandlingerne netop er i gang mellem parterne, er det vistnok lidet praktisk at forsøge på fra folketingets eller regeringens side at mikse sig op i disse meget vigtige og meget alvorlige drøftelser. Jeg har været i tvivl om, hvor det ærede medlem egentlig stiler hen. Hvad er det, han vil? Vil det ærede medlem have en fast ordning for priser, for avancer, for lønninger, for landbrugets hele produktion? Vil han altså i virkeligheden have, at vi skal bygge op en slags planøkonomisk ordning — undskyld udtrykket, men det *kan* jo anvendes. Forestiller det ærede medlem sig, at vi herinde skal ligge og lave politiske slagsmål om lønningernes højde? Hvad er det, det ærede medlem forestiller sig?

Som jeg har sagt — og det er det, der står i åbningstalen — jeg tror, vi alle herhjemme må erkende, at vort land er ude for så betydelige problemer og vanskeligheder; at alle, der har et ansvar, organisationsledere som andre af erhvervslivets folk, må bestræbe sig for at tage videstgående hensyn hertil i det arbejde, de gør som repræsentanter for de specielle interesser, de nu engang står og skal varetage. Jeg tror ikke så meget på foranstaltninger af lovgivningsmæssig art med vidtgående bestemmelser for de enkelte erhvervsgrupper. Jeg er bange for, at vi kommer ind i en stilling, som vi har svært ved at holde til. Jeg erkender, at der på dette punkt er forskellige opfattelser — forskellige opfattelser, som også rækker ind i regeringssamarbejdet. Åbningstalen er udtryk for det fælles grundlag, vi mener at kunne præsentere. Jeg håber, at det også vil dække det radikale parti uden for regeringen; jeg føler mig overbevist om, at det er tilfældet, men jeg synes, det er udmærket, at der rejses tanker og synspunkter, som kan fremføres her i folketinget, og som kan tages i betragtning. For det er jo ikke sådan, at nogen af os nogen sinde finder en situation eller en udvikling afsluttet, men vi må vel have en forpligtelse til med den største omhu at følge navnlig hele den økonomiske udvikling, som er i gang.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller

spurgte mig om civilforsvaret. Jeg kan svare, at den løsning, som i sin tid var på tale med hensyn til civilforsvaret, er blevet forsinket af det valg, som har fundet sted, og de forhandlinger, som senere er ført. Der er i øjeblikket en drøftelse i gang om, hvorvidt det måske vil være rigtigt at ændre selve rammen for civilforsvaret. Måske kan nogle af os være af den opfattelse, at civilforsvarets rammer — på samme måde som det er tilfældet for forsvarrets vedkommende — er noget videre, end de bør være under hensyn til, hvad vi er i stand til at fylde i dem, og overvejelser i så henseende er i øjeblikket i gang.

Jeg er i øvrigt enig i, at vi bør finde en udvej til den fornyelse og udbygning af civilforsvarets beredskabsmuligheder, som er påkrævet. Når de fornødne overvejelser er foretaget, vil et sådant forslag blive fremsat i folketinget eller i finansudvalget; teknikken er underordnet, et af stederne må jo forslaget præsenteres. Jeg er ikke uenig med det ærede medlem hr. Aksel Møller i, at det vil være rigtigt, at vi søger inden alt for længe at få dette forhold bragt i orden. Ja, jeg har ikke flere bemærkninger til det ærede medlem hr. Aksel Møller.

Til det ærede medlem hr. Alfred Jensen skal jeg kun sige, at jeg forstår, at han måtte holde den tale om overenskomst-situationen og fremsætte de synspunkter, som det kommunistiske parti jo normalt må anføre, navnlig da her, hvor han har den chance, at det når så langt ud, som tilfældet er. Jeg kan ikke se det berettigede i det ærede medlems angreb på os med hensyn til beskæftigelses- og boligproblemerne. Vi har fremsat vore synspunkter vedrørende beskæftigelsen, og hvad boligspørgsmålet angår, må det behandles, når forslag herom fremsættes her i folketinget.

Til det ærede medlem hr. Frederik Lynge skal jeg sige, at ministeren for Grønland vil gøre nogle bemærkninger i anledning af det ærede medlems indlæg.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Det ærede medlem hr. Aksel Møller henvendte i går og igen i dag nogle bemærkninger direkte til mig om skolen. Jeg går ud fra, at det ærede medlem ikke har hørt, hvad jeg har udtalt på de lærermøder, som det ærede medlem henviste til. Jeg har også

[Undervisningsministeren.]

forstået, at det ærede medlem heller ikke har læst noget samlet referat af, hvad jeg har sagt. Jeg har netop på disse møder fremhævet betydningen af at samle bred tilslutning i folketinget, og med denne brede tilslutning har jeg egentlig tænkt på muligheden af også at kunne få det konservative parti med ind i forhandlingerne. Men var det ikke fornuftigt, om vi ventede med skoledebatten, til der forhåbentlig i løbet af få uger foreligger et lovforslag her i folketinget? Det vil formentlig give et bedre udgangspunkt end det, det ærede medlem har for at rejse en diskussion på indeværende tidspunkt.

Det ærede medlem tilbød mig gode råd, og dem er jeg meget taknemlig for, måske navnlig fordi de kommer fra det ærede medlem. Men tænk nu, hvis jeg havde lyttet til de konservatives råd i 1937, da de frarådede mig at gennemføre skolereformen! Så havde det ærede medlem jo ikke haft noget at stå på i dag, for nu hævder det ærede medlem jo bestemt, at det er denne skolereform, vi skal bygge på — hvad det også er. Men ude over landet venter man at få klarhed over, hvad det er, man tænker at bygge videre på af 1937-lovens principper. Det er derfor, vi nu helst hurtigt skulle nå til en klaring.

Jeg takker for det ærede medlems interesse for skoleproblemerne og venter, at denne interesse vil give sig udslag i positiv medvirken i arbejdet, når et forslag om kort tid fremsættes her i folketinget.

Ministeren for Grønland (Lindberg): Jeg vil gerne i anledning af det ærede medlem hr. Frederik Lynges indlæg sige nogle ord.

Det ærede medlem fremstillede sagen på den måde, at man i Grønland måtte spise meget slik og chokolade, ryge megen tobak og drikke meget øl for at skaffe penge i kassen. Jeg tror faktisk, at grønlænderne har det nøjagtigt som vi hernede på det område, nemlig således, at det i og for sig ikke er for at skaffe penge i kassen, at man nyder disse ting, men fordi man kan lide det. At det så skaffer penge i kassen, er der nogle der er glade for, hernede den højtærede finansminister og i Grønland lands-

rådet. Det betyder selvfølgelig ikke, at man ikke godt kan have ønske om reformer på disse områder, men om det vil betyde, at der nydes mindre af disse ting, er jeg ikke helt sikker på.

Det ærede medlem var i sit indlæg inde på det beklagelige i, at det grønlandske landsråd havde måttet nedskære sit budget med et beløb på op imod 1 mill. kr., og rejste det spørgsmål, om der ikke fra statens side kunne ydes landskassen et beløb, eventuelt som lån på lempelige afbetalingsvilkår, således at man kunne undgå sådanne nedskæringer af landsrådets budget. Jeg må hertil bemærke, at der ikke af landsrådet er fremsat noget ønske om, at staten yder et sådant tilskud. Hvis der var fremkommet en sådan anmodning, havde vi naturligvis taget den op til nøjere overvejelse. Det er mig imidlertid bekendt, at landsrådet vil søge at klare spørgsmålet på anden måde, nemlig gennem en forhøjelse af visse afgifter. Denne sag overvejer vi for tiden i ministeriet, og i givet fald vil spørgsmålet om en afgiftsforhøjelse komme til behandling i det høje ting i form af et lovforslag.

Det ærede medlem kom derefter ind på spørgsmålet om at indføre en direkte beskatning i Grønland og udtalte, at det var hans overbevisning, at en skat ved kilden ville passe bedst for forholdene deroppe. Jeg kan oplyse, at et skatteudvalg, som er nedsat under ministeriet for Grønland, også arbejder med denne mulighed.

Hvad angår det ærede medlems ønske om yderligere investeringer i produktionsanlæg i Grønland, kan jeg oplyse, at der i perioden fra 1952 til 1956 i fiskeri- og fabriksanlæg er investeret 6 mill. kr., men i øvrigt er jeg helt enig med det ærede medlem i, at vi må gøre, hvad vi kan, for yderligere investeringer i den takt, som det nu er muligt at skaffe bevillinger frem, og i den takt, som det er muligt at skaffe den nødvendige arbejdskraft.

Det ærede medlem hr. Frederik Lynges nævnte endelig ønskeligheden af, at den geologiske efterforskning i Grønland blev udvidet, ikke alene for så vidt angår de radioaktive mineraler, men også for så vidt angår andre mineraler. Jeg kan her oplyse, at der foreligger planer om en udvidelse af det geologiske arbejde som helhed, men at

[Ministeren for Grønland.]

overvejelserne herom endnu ikke er tilendebragt, bl. a. fordi der muligvis bliver tale om meget betydelige investeringer.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: En bemærkning på to minutter strækker ikke vidt, og det er derfor klart, at jeg må lade en hel del ubesvaret og henvise til, hvad jeg allerede har sagt. Jeg skal naturligvis heller ikke bebyrde den højtærede statsminister med flere højskoleudtryk som „grundsyn“ o. lign. Jeg håber ikke, at dette i alt for høj grad bedrøver den højtærede undervisningsminister; det må vel næsten ramme ham hårdere, end det rammer undertegnede.

Den højtærede statsminister havde mange morsomme ord om mange ting, men statsministeren gik i realiteten — og det er klogt af ham — uden om de politisk interessante ting. Den højtærede statsminister sagde ikke noget egentligt f. eks. om den plan, som det ærede medlem hr. A. C. Normann har skitseret, og som den radikale presse, således som det er understreget i dag, nu reklamerer voldsomt med. Der er spurgt her i dag, om denne plan ville blive behandlet i regeringen. Der er spurgt, om de radikale ministre stod bag den. Det ærede medlem hr. A. C. Normann sagde i går, at regeringen skulle gøre forsøget. Det ærede medlem har gentaget ønsket i dag, men dette gik den højtærede statsminister uden om, og det er dog virkelig interessant i denne situation.

Til det ærede medlem hr. Helge Madsen skal jeg blot sige, at jeg havde stillet det spørgsmål, om de almindelige skatter skulle nedsættes med det provenu, som en skærpet grundværdistigningsskyld ville indbringe, men det var ikke det, det ærede medlem svarede på. Det ærede medlem talte om grundskyld, og derfor spurgte jeg, om det ærede medlem ville være så venlig at svare mig på dette: om provenuet af grundværdistigningsskylden, og om det ærede medlem her talte som regeringsordfører. Det var det, jeg gerne ville vide. Det samme gælder det ærede medlems besvarelse af mit spørgsmål om frivillighed i forbindelse med forsvarsordningen og om spredning af styrkerne. Det har dog virkelig politisk interesse i

en tid, da vi står umiddelbart over for en ny forsvarsordning, at få at vide, om dette med frivillighed blot er noget, man sådan siger, noget, man i virkeligheden har kvitteret for længe siden. Der er ingen virkelig parallel til Suezstyrken, som det ærede medlem fremdrog; det er en ganske anden form for frivillighed, der her er tale om.

Foranlediget af den højtærede undervisningsministers udtalelse nu til det ærede medlem hr. Aksel Møller vedrørende skoleloven vil jeg gerne sige, at jeg føler ikke trang til at beklage undervisningsministerens noget kategoriske udtalelser ved lærermødet forleden dag og understregningen af, hvad der kunne ske uden om lærerne. Jeg synes blot ikke, den tale er klog, og jeg synes navnlig ikke, den er i overensstemmelse med de krav om samarbejde eller, for at tale radikalt, om samordning, som ministeren i øvrigt altid stiller. Jeg havde i hvert fald ikke tænkt mig, at arbejdet med skoleloven nu skulle indledes med, jeg havde nær sagt en art krigserklæring til lærerne. Det er ikke klogt, og jeg vil i hvert fald ikke være med til det. Jeg siger: tænk på den højtærede statsministers ord om de pæne mennesker og om brobygning.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Det forekommer mig rigtigt blot at gøre en enkelt bemærkning om ordet „blikstille“. Det gik aldeles ikke på den højtærede statsministers vurdering af klimaet. Det gik på en vurdering af den højtærede statsministers svar på ordførertalerne i går, for man havde det indtryk, som jeg heller ikke tror vil blive dementeret, at meningen var, at der ikke skulle komme nogen yderligere debat foranlediget af det, den højtærede statsminister svarede. Og det mener jeg måske dog er at gå for vidt med hensyn til ønsket om politisk ro.

Det, som befolkningen har krav på finder sted i denne sal, er en debat, der ligesom angiver udviklingslinjen i dansk politik, så at der ikke er noget, der kommer bag på nogen.

Når den højtærede statsminister nu i sit sidste indlæg gør nogle bemærkninger, som indeholder en behagelig åben erkendelse af

[Aksel Møller.]

modsatninger inden for regeringspartierne, så siger han ikke dermed noget, som vi andre ikke er klar over, men han siger noget til befolkningen, som er vigtigt, og han siger noget til tinget om, hvor liden betydning åbningstalen og debatten om den under sådanne vilkår får. For hvis debatten om åbningstalen er en debat om formler, som skal dække over modsætninger inden for regeringen, er der ikke andet at gøre, hvis man vil se regeringens politik, end at afvente fremsættelsen af de konkrete lovforslag, og i den udstrækning, man anerkender dette, gør man debatten om åbningstalen, som er foreskrevet i grundloven, til en tommere forestilling, end den egentlig har været tænkt.

Den højtærede statsminister fandt dog anledning til i sine sidste bemærkninger at spørge, hvor klogt det nu var at drage den afklaring i tvivl, som han mente åbningstalen rummede med hensyn til stillingen i udenrigspolitik og forsvarspolitik. Må jeg minde den højtærede statsminister om, hvordan denne tvivl opstod, nemlig ved, at den højtærede statsministers organ her i byen, Social-Demokraten, fremhævede den lykkelige enighed, der lyste ud af åbningstalen på dette område, så stærkt, at man ærlig talt ikke kan fortænke nogen i, at de ligesom trængte til at få den bekræftet. Den blev ikke bekræftet, og den ærede ordfører for det radikale venstre har efter min mening ikke set noget som helst nyt i det, åbningstalen indeholder herom. Lad os lige så godt få det fastslået fremfor at leve på en illusion om, at der er sket noget her, hvis der ikke er det.

Den højtærede statsminister spurgte mig endvidere, om jeg da, når jeg talte om borgfred, ønskede faste priser, regulerede markeder og planøkonomi ført ud i, jeg kunne næsten forstå alle enkeltheder. I sommer gennemførte regeringspartierne en udbyttebegrænsningslov og skærpede den gældende prislov, og med disse to love har, så vidt jeg kan se, den høje regering skabt muligheder for, at en borgfred skulle kunne gennemføres, uden at nogen kunne føle deres personlige interesse gået for nær. Det er det, jeg har villet henlede opmærksomheden på. Jeg tror i det hele taget, det ville være overmåde interessant at få at

vide, om regeringen har i sinde at foretage sig noget på dette område, især efter at det ærede medlem hr. A. C. Normann har fremsat en radikal plan derom.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg skal ikke gå videre med hensyn til det sidste spørgsmål, det ærede medlem var inde på. Jeg tror nok, at det er så stort, at sagen ikke egner sig til at blive behandlet på en måde som den, der anvendes netop i dette øjeblik.

Regeringens udenrigspolitik er udtrykt i åbningstalen. Den er klart tilkendegivet over for landet og over for udlandet og bør ikke underkastes nogen tvivl.

Jeg skal uden videre erkende, at der må være uklare momenter vedrørende adskillige lovforslag, som kommer. Lad os slås om dem eller diskutere dem eller samarbejde om dem, når de kommer til at foreligge her i salen. Jeg erkender uden videre, at på disse punkter må vi forbeholde os endnu nogen tid til en gennemarbejdelse af stoffet.

(Kort bemærkning).

Alfred Jensen: Jeg har på min fraværende partikammerats vegne stillet en del spørgsmål, som naturligt hører hjemme under denne debat, og jeg havde ventet, at statsministeren i hvert fald ville besvare spørgsmålet om den tyske gæld. Jeg synes, statsministeren burde have brugt sin tid til at besvare det spørgsmål fremfor til at fundere over, hvorfor jeg har taget ordet og holdt den tale, jeg holdt. Jeg tog ordet og fremførte de synspunkter, som min partikammerat havde gjort gældende, og de bemærkninger, som jeg tror han ville have fremført ved denne anledning. Derfor forekommer det mig så meget mere mærkeligt, at statsministeren ikke svarer på de direkte spørgsmål, men endda går uden om dem to gange.

Hvad nu beskæftigelsen og produktionen angår, er det mig såre velbekendt, at der i statsministerens redegørelse står, at dette er et centralt punkt. Det er ikke det, der er det afgørende. Det afgørende er, om man skaffer mere beskæftigelse; det er ikke sket. Hvad nytter det, man øger produktionen, hvis beskæftigelsen holdes nede? Landbruget skyder arbejdskraften fra sig, når produktionen forøges, industrien kan dårlig

[Alfred Jensen.]

nok beskæftige den arbejdskraft, den tidligere havde. Hvor kan der så skaffes beskæftigelse, hvis vi ikke skaber afsætning for vor produktion og for den eventuelt øgede produktion? Så er der kun administrationen og transporten tilbage, og det batter ikke noget. Vi har ikke kunnet få besked om, hvad man vil gøre for at fremme beskæftigelsen. Det er meget godt, at ønsket er der, men vi må have veje, midler til at skaffe øget beskæftigelse. Vi har foreslået, at man skulle opnå dette gennem en mere aktiv udenrigshandel, ved nye markeder, gennem nedsættelse af arbejdstiden og igangsættelse af offentlige arbejder o. s. v. Det er det, vi efterlyser og mener der er mulighed for, så man kan skaffe de ledige næver arbejde.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg har ikke udstedt nogen krigserklæring på lærermødet. Jeg vil i det hele taget råde det ærede medlem hr. Erik Eriksen til — ligesom jeg har rådet det ærede medlem hr. Aksel Møller til det — at læse, hvad jeg har sagt. Jeg gjorde på mødet rede for, hvor langt folketinget var kommet i sine forhandlinger sidste vinter, og for, at tre partier samlede sig om nogle hovedtræk. Det ærede medlem og jeg har i det spørgsmål et fælles grundsyn, som jeg stadig bygger på, og det ærede medlem skal nok få et lovforslag at se, som svarer meget nøje til, hvad de tre partier sidste år var enige om. Det kan ikke være nogen krigserklæring at meddele det til lærerne. Jeg synes, det er mere rigtigt ganske realistisk at sige, hvordan stillingen er her. At jeg ønsker at få en lov, som også danske lærere kan være enige i, er en selvfølge, og det vil mine bestræbelser gå ud på.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Det er nok rigtigt, at jeg burde have besvaret det ærede medlem hr. Alfred Jensens interessante spørgsmål om, hvorvidt man ikke på ny bør stille krav om Tysklands

betaling af gælden fra krigstiden. Jeg har set sådan på det, at der jo er en temmelig lang række lande impliceret i dette gældsforhold; der er Sovjetunionen, der er England, der er Amerika, der er flere nordiske lande og Holland, Belgien o. s. v., og jeg har egentlig fundet spørgsmålet en lille smule besværligere, end det ærede medlem hr. Alfred Jensen har gjort. Det skyldes ikke mindst, at jeg har set, hvor vanskeligt det er at føre forhandlinger om relativt små erstatningsbeløb. Jeg håber, at man kan klare de små erstatninger, og kan vi komme igennem med dem, må vi se, om vi kan komme videre ad vejen til de større.

(Kort bemærkning).

Helge Madsen: Det ærede medlem hr. Erik Eriksen mente ikke, at jeg havde svaret på spørgsmålet om, hvorvidt vi ville kræve, at de penge, der kom ind i grundstigningsskyld, blev brugt til nedsættelse af de almindelige skatter. Jeg mener, jeg har svaret på det. Jeg beklager, hvis det er min skyld, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke har opfattet det svar, jeg gav, men det skyldes nok, at jeg i går — og derfor også i dag — nævnte grundskyld og grundstigningsskyld sammen.

Jeg har ikke været opmærksom på den finesse, at der kun var tale om grundstigningsskyld.

Med hensyn til frivilligheden stiller det sig på samme måde. Jeg har ganske klart gjort rede for, at vi troede på de ideer, og som eksempel på, at også andre mente, at spørgsmålet kunne løses på frivillig basis, nævnte jeg udsendelsen af den frivillige afdeling til Suez. Jeg kan ikke se, hvorfor der skal laves storpolitik ud af det. Vi mener fortsat, at basis bør være frivillighed.

(Kort bemærkning).

Alfred Jensen: Jeg er enig i, at den tyske gæld er et stort spørgsmål, men vi har den opfattelse, at kravet trods spørgsmålets

[Alfred Jensen.]

størrelse bør rejses, og det burde have været rejst ved de mange forhandlinger, der er ført. Selv om man ikke når til et resultat i første omgang, kan enhver sige sig selv, at hvis man ikke rejser kravet, bringer spørgsmålet ind i debatten, får man ingen løsning på det. Det er det, vi har ønsket at føre frem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingsmand Baunsgaard har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad er justitsministeriets begrundelse for ikke at fastsætte en ensartet hastighedsbegrænsning på hovedvej 1 gennem Middelfart og over Lille-Bæltsbroen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Fra Rask-Ørsted Fondet er modtaget beretning for 1956-57. Eksemplarer af beretningen er fremlagt til gennemsyn for medlemmerne i læseværelset.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 18. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående den af statsrevisorerne afgivne betænkning over statsregnskabet for finansåret 1955-56.
- 2) Valg af 4 medlemmer til overbevillingsnævnet.
- 3) Valg af 4 medlemmer til udetillægsnævnet.
- 4) Valg af 1 medlem til Rask-Ørsted Fondets bestyrelse (i stedet for Svenning Rytter).
- 5) Valg af 1 medlem til tilsynsrådet vedrørende mødrehjælpsinstitutioner (i stedet for Ellen Poulsen).
- 6) Valg af 1 medlem til folketingets vareforsyningsudvalg (i stedet for J. M. Pedersen).

7) Anden behandling af:

Forslag til lov om forlængelse af lov om bortsalg af visse brugte personmotor-køretøjer.

8) Anden behandling af:

Forslag til lov om yderligere forlængelse af lov om bemyndigelse til opretholdelse af en dansk styrke i udlandet.

9) Første behandling af:

Forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.

10) Første behandling af:

Forslag til dykkerlov.

Mødet hævet kl. 16⁵.

6. møde.

Fredag den 18. oktober kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående den af statsrevisorerne afgivne betænkning over statsregnskabet for finansåret 1955-56.

Valgt blev: Brodthagen, Ove Hansen, Poul Hansen (Svendborg), Holger Larsen, Johs. E. Larsen, Wiggo Larsen, Lars M. Olsen, Morten Larsen, J. M. Pedersen, Conrad Kofoed, Anders Andersen, Ejner Kristensen, Johan Poulsen, Paabøl, Fanger, Poul Claussen og Marie Antoinette von Lowzow.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 4 medlemmer til overbevillingsnævnet.

(Jfr. tidenden sp. 24).